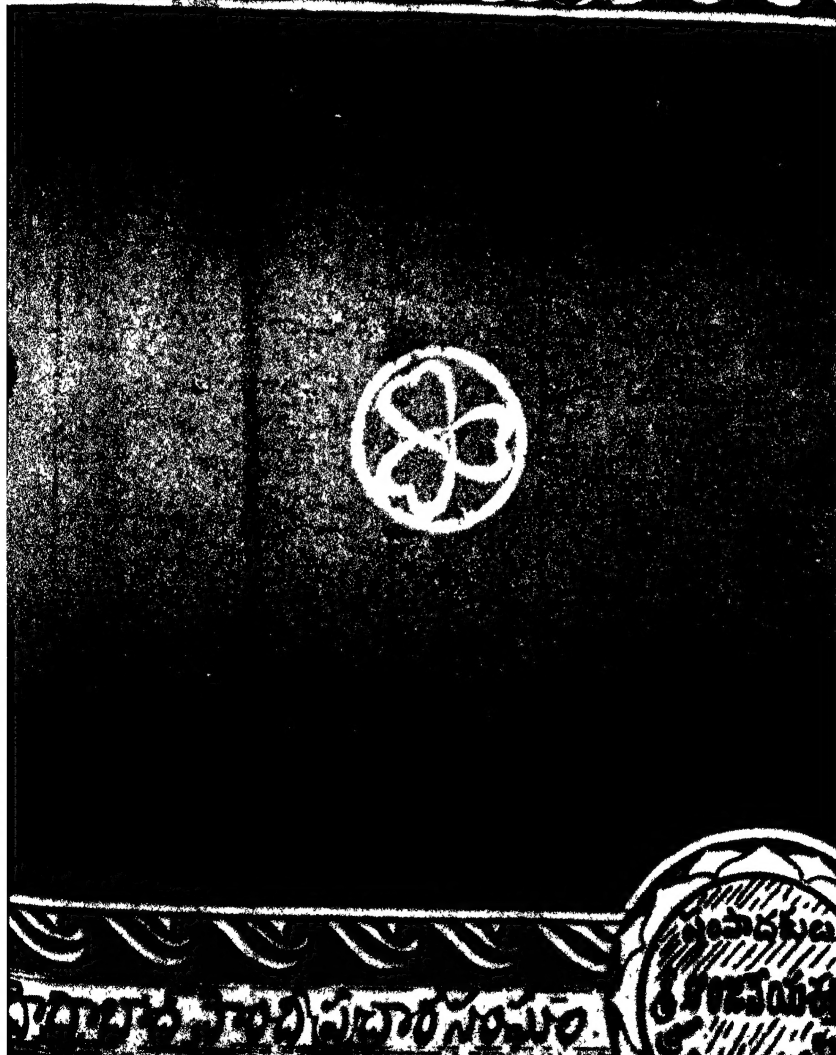


8203



Recommended for use in all the public libraries and
school libraries by the Director of Public Libraries,
Andhra State, Madras, vide Proceedings
Dis. No. 30/55 dated 6th January 1955.



ప్రవంతి

మాఘ మాసం నుంచి స్రవంతి సంవత్సరం వందా రు. 3-0-0 లకు
పెంచబడినది, మాఘ మాసానికి పూర్వం వందాదారులుగా
చేరిన నారికి ఈ మార్పు వర్తించదు,
విడి ప్రతి రు. 0-4-0 మాత్రమే.

1. సుపాదకము
2. పోషంశ్చి (కవిత)

—శ్రీ దాశరథి.
3. పెద్దన "రతుర వచోవిధిత్వము"

—శ్రీ పల్లా దుర్గయ్య, M. A.
4. మహాకవచం (కవిత)

—శ్రీ వెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి.
5. వ్రేచుయోగిని (గేయనాటిక)

—శ్రీ వేముగంటి వరస్థింహాచార్య.
6. శ్రీ దాశరథి రేఖ

—శ్రీ ఆరుద్ర
7. శరత్పురంద్రి (కవిత)

—శ్రీ ముదా రామిరెడ్డి.
8. రామస్థ గుర్తి (కవిత)

—శ్రీ చొల్లటి నృసింహాచార్య.
9. సాహస కృత్యాలు (గర్భిక)

—శ్రీ బ్రహ్మ.
10. అంద్రతాప - అంద్రరాష్ట్రము

—శ్రీ మోటూరి సత్యనారాయణ.
11. వృక్షక పరిచయం

ప్రవచనము

—

1. ప్రవచనము 10వ శ్రేణి చందాదార్లకు పంపబడును.
2. ఉత్తర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వములు జరుపునపుడు ప్రతి చందాదారు తనకు నిర్ణయించబడిన సంఖ్యనుగూడా తెలియజేయవలెను.
3. కనీసం మూడునెలలైనా వరుసగాలేనిది చిరునామా మార్పు అంగీకరించబడదు. చిరునామా మార్పును కోరువారు తగినంత ముందుగా కార్యాలయమునకు తెలియజేయవలెను.
4. సమీక్షకు పుస్తకములను పంపవారు రెండు ప్రతులను తప్పక పంపవలెను. పుస్తకములను పంపినవారు వెంటనే సమీక్షను ప్రచురించుచున్న ఉత్తరములపై ప్రయోజనం లేదు. వీలువెంటనే అన్ని పుస్తకములూ సమీక్షించబడ గలవు.
5. రచయితలు తమ రచనలను కాగితమునకు ఒకనైపునే ప్రాస పంపవలెను. అక్షరములు పాఠ్యమైనంత స్పష్టంగా ఉండడంగూడా అవసరము.
6. తమ రచనలను తిరిగి పంపనుచు కోరువారు 0—2—0 తపాలా బిళ్లలను పంపవలెను.

విజ్ఞప్తి కావలెను

ప్రవచన ప్రతికను అమ్ముటకు వికలాంగులలోని అన్ని ముఖ్య పట్టణాలలోనూ ఏజెంట్లు కావలెను.

వివరములకు :—

హైదరాబాదు హిందీ ప్రచార సంఘం, 327, రెసిడెన్షియల్ రోడ్.

హైదరాబాదుకు బ్రాంఛువలెను.

ప్రవంతి

సంపుటి ౧	మాస మాసము, జయ సంవత్సరము	సంచిక ౧౧
----------	-------------------------	----------

సంపాదకీయం

ఆంధ్ర పితామహునికి పద్మభూషణ బిరుదు

ఆంధ్ర పితామహ శ్రీ మాధవాది హనుమంతరావు పంతులుగారికి పద్మ భూషణ బిరుదు నొసగినందులకు కేంద్రప్రభుత్వంవారిని అభినందిస్తున్నాము. తెలంగాణంలో శ్రీ హనుమంతరావు పంతులుగారు పాల్గొనని ప్రజా ఉద్యమం ఏదీ లేవనడంలో అతిశయోక్తిలేదు. ఆంధ్రమహాసభకు రూపుదిద్దడంలో పంతులు గారు చేసిన కృషిని తెలంగాణమూ, యావద్భారతీయమూ ఎన్నటికీ మరువ తారు. వ్యూహంలోగూడా పంతులుగారు అమూల్యమైన సలహాలిచ్చి మైదాదాదులలోని అనేక సంస్థలకు ప్రత్యక్షంగానో, వరోక్షంగానో తోడ్పడి దేశమంచలలా పవనాగృతీవికాసానికి విశేషకృషి చేస్తున్నారు. ప్రజాక్షేమానికి తమ జీవితాన్ని అంకితంపేసిన ఆంధ్ర పితామహునికి భక్తిపూర్వకమైన మా శ్రద్ధాంజలిని సమర్పిస్తున్నాము.

హిందీ కవిత్వం

రాజరాజాంగచిట్టం అంగీకరించబడి ఐదు సంవత్సరాలు పూర్తి అయినవి. రాజాంగచిట్టం హిందీ రాజరాజుగా అంగీకరించినది. 351వ మాత్రప్రకారం రాజరాజు స్వరూపం విర్యచించబడినది. 8వ అనుసూచీలో ఉల్లేఖించబడిన ప్రాంతీయభాషాసహజంలోనున్న హిందీకి, 351వ మాత్రం ప్రకారం రూపొందించి హిందీకి వ్యత్యాసమున్న సంగతి వేరుగా స్పష్టంచేయవలసిన అవసరంలేదు. రాజరాజుగా రూపొందించి హిందీ ప్రభుత్వ వ్యవహారంలో ప్రవేశపెట్టబడు తగిన పరిస్థితులు దేశంలో ఉత్పన్నమైనవో లేవో ఆలోచించి సలహాలిచ్చుటకు రాజాంగచిట్టం ప్రకారం హిందీ కమిషన్ ఒకటి ఏర్పడవలసి ఉన్నది. బహుశా ఈ నెలాయులోగా రాష్ట్రపతి శ్రీ రాజేంద్రబాబుగారు ఆ కమిషన్ ను వియమించగలరు. ఆ కమిషన్ వారు ఈ క్రింది విషయములపై ఒక నివేదికను తయారుచేసి రాష్ట్రపతికి సమర్పించగలరు.

1. కేంద్రీయ సంఘ ప్రభుత్వ ప్రయోజనముల వినియోగము క్రమేపీ హిందీ భాషను ఉపయోగించుట.

2. నంను ప్రభుత్వ ప్రయోజనములన్నింటిగానీ లేక వాటిలో దేనికైనగానీ ఇంగ్లీషు భాషను ఉపయోగించుట.
3. 148వ సూత్రంలో పేర్కొనబడిన ప్రయోజనము లన్నిటికిగానీ, వాటిలో దేనికైనగానీ ప్రయోగింపబడవలసిన భాష.
4. నంను విద్విష్టములైన ప్రయోజనముల కొరకు ఉపయోగింపబడవలసిన అంతెను.
5. సంఘముయొక్క రాజభాష విషయంలోనూ, ఒక ప్రాంతీయ ప్రభుత్వం వారు ఇంకొక ప్రాంతీయ ప్రభుత్వంతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరపవలసి వచ్చుదును ఉపయోగింపబడవలసిన భాష.

ఈ పై విషయములన్నింటిపై కూలంకషంగా కొద్దిరోజులలోనే విచారణ జరుగనున్నది. హిందీప్రచారపంథునూ, హిందీ భాషాభిమానులూ ఇప్పటి మండి తగిన ప్రయత్నంచేసి కమీషన్ వారికి వచ్చజెప్పి రాజభాషయగు హిందీకి తగుస్థానం ఏర్పరువట్లు తోడ్పడగలరని ఆశిస్తున్నాము.

స్వ విషయం

శ్రీ ప్రకాశరెడ్డి స్మారక సంచికను పాఠకులకు అందజేసినాము. చాలా మంది మిత్రులు ఆ సంచికను ప్రశంసిస్తూ ఉత్తరాలు వ్రాసినారు. స్రవంతి యెడల వ్యాపాన్ని వెలువరించిన మిత్రులందరికీ మా హృదయపూర్వక సైవ అభినందనలు.

ఇంతవరకూ స్రవంతి సంవత్సర చందా రు. 2.0.0 లు మాత్రమే వసూలు చేస్తువచ్చాము. ఈ నెంనుండి కాగితం మార్చినాము. ఇంకా కొన్ని మార్పులు స్రవంతిలో తీసుకొని రావలెనని నిర్ణయించుకొన్నాము. రెండు రూపాయలలో పత్రికను ప్రచురించడం కష్టపాద్యమైపోతున్నది పత్రిక ఎక్కువ వస్తాన్ని భరించవలసి వస్తున్నది. అందువలన రెండు రూపాయల చందాను మూడు రూపాయలుగా మార్చినాము. విదీపత్రిక దరలో మార్చేమీలేదు. ఇంతకుపూర్వం చందాదారులుగా చేరినవారు వారి చందాగడుపు పూర్తి అయ్యేవరకు మూడు రూపాయలు చెల్లించవక్కరలేదు. ఈ మార్పును పాఠకులు గమనించి మాకు చేయూత నొవగలరని ఆశిస్తున్నాము.

గమనిక

ప్రకాశరెడ్డి స్మారక సంచికలో “సాహిత్యంలో అపభ్రంశ ప్రయోగములు” అనే వ్యాసాన్ని ప్రకటింపడంలో శ్రీ కురుగంటి సీతారామయ్యగారి మనస్సుకు కష్టం కలిగింపడం మా ఉద్దేశ్యంకాదు. ఆ వ్యాసంలో దొర్లిన ఒకటి రెండు వ్యక్తిగత విషయాలను గమనింపబడుట పెద్దలగు శ్రీ సీతారామయ్యగారికి మా క్షమాపణ. —సంపాదకులు.

పాపలక్ష్మి

శ్రీ దాశరథి

బద్ధ కవాట గవాక్ష గేహమ్ములు
వెడలిరా వెరిచెడి పిన్నపెద్ద
లంగార దావికోత్పంగ సంగతవహ్ని
కాలదో యనునట్లు కేటపాది
ఉష్టపానీయ ముహూర్ముహూ రాపేవ
వమున లోమేను కోష్టమొనరించి
తీర్చి మాడ్చిక సంకృపిత కంఠావళి
నవ మధుష్కరి కానవము వోసి.

అప్పటికి గూడ తగు వేడి వందిరేమి తత వఖంపవ వక్షోజ తరుణమైన
కామిని దేహవల్లై కాంక్ష రేపు పాషమానము శృంగార పోషకమ్ము.

పాషము ఎనికా సుమనో మోషము, శృంగార రిప విముగ్ధ జగత్సం
తోషము, నగ్నయిత తరుశేషము, శిరిరానిలోపచితవేషంబుకా.

వచ్చ చేమంతులు తెచ్చె జాణయొకర్లు
నీల వేణిక విండ వింపుకొనగ,
బంతి పూపులు తెచ్చె బంతి యొక్కతే తన
ప్రియునికి మెడదండ వేయుకొఱకు
టొండు మల్లెలు తెచ్చి పండువెన్నెల వోరె
ఇల్లెల్ల చల్లిపోయిన దొకర్లు
శ్రీ కాంచనమ్ముల చిన్నారి యొక్కతే
యొడివిండ వింపి దుందుడుకువేసె.

కుసుమగంధియయ్యె, కుసుమాంగి యయ్యెను కుసుమహారయయ్యె కుసుమనేత్ర
కుసుమ దాణ కాత కుసుమాప్రములు ఈ కుసుమదావ వహ్ని కోరగింప.

అలా మనం కలసిపోయిందేమో నేను ప్రయత్నం చేయమని మరింత చెప్పి
జంట నుంచి గాత బాటి నుంచి కంటకమ్మ యిమ్మ వింటియందు.

పాతకాలం రేగుబింద స్నానాలాది
క్రొందట్టపుట్టమ్మ కూర్చుంటే
నువ్వయి దెల్లంబును మెక్కి పచ్చని
జానువంతులను ముచ్చటగా నమరి
కొర్చి బియ్యపు కూడు గుడిచి శ్రేస్తులు తీసి
పచ్చదోనల మువిపంట గొరికి
చీరలయి కరికర చప్పల్ల నేయగా
దవడ లాడించి చేబడలుదెల్ల.

ముంగిళల కంగవల్లకిరె మురిసిపోవ మగ బుగ మగాయమానమై పోగిడుంట
లన్ని చిక్కుల దెలుగొంది యంచుగింప వచ్చె వంశాంతి మాననానికి కాంతి.

విరుడ మారోజాల విరుత స్రాయపు గోర
కంతలో సిగ్గు వియ్యంబ చేయి
పరిచాచోములాడ వచ్చిన చిన్నాన
మరదలి మెడ కొంత బయపు వింప
లనె యింటి చివ్వుడి నినమొన్ననే వచ్చి
అప్పుడే నర్మహాస్యమ్ములాడ
పొరుగింటి నుండి సుందరి యొచ్చు తనదైపు
మాటి మాటికి మేనుమరచి చూడ.

మనసులో నేనొ కొర్చివంబరము దోవకమవునగా నూకనోల్చాచా మనుమడింప
యమకుడావందవార్త పెల్లెట్ల పోవ పాపమాసావ వంశాంతివడుతు వచ్చె.

వల్లెముల్ ఒహరా వినోద కంనా పట్టక చేతమ్మలై
యుల్లాసిమ్మల పిన్న పెద్ద లొకదై యుల్కొంగి వంశాంతి నా
డొల్లంబుందిరై నైకొనియిది; వాళ్ళడ్డూక కీలాపకి
పుల్లొగ్గిచ్చుట రోగి మంటలుగ మాపుగా రేపు పాయమ్ముగాన్.

పెద్దన 'చతుర వచోనిధిత్వము' 2

శ్రీ పల్లా దుర్గయ్య M. A.

ఇటు సొక చిన్న మాట.

వరూధిని ప్రవరు చచ్చటికి నొండొరులతో మాటాడి చెబుగరు. వరస్వర పరిచయముకాలేదు. తర్వాత గొంతసేపటికి ప్రవరుడు కాను భూసురుడనని యామె తెలిసిండుకొనిను. ఆన నతంజవ్వడో తెలియకముందే 'మహి సురాన్వయం కాక్కడ? యీ తనూవిభవ మెక్కడ?' యని యెట్లుహించ గలగను? యను ప్రశ్న వస్తున్నది. ఆన నీనికి సమాధానము లేకపోలేదు. తృతీయాశ్వాసమునందు గంధర్వుడు మాయాప్రవరుడుడుగా మారు సందర్భమున 'అర్థవందు'నీతేల నవఘంచు లాబువట్టి దీప్తిన గంధమట్టితోడ' నను సీన పాములందు (మాయా) ప్రవరుని రూపమును వర్ణించుచు గీతముచివట 'అంత రసమొల్లు బ్రహ్మచేజంబుతోడం బ్రవరుడయ్యె వియచ్చర ప్రవరుల పుడు' అని చెప్పెను. ఈ పద్యమునందు వర్ణించబడినది వాస్తవ ప్రవరుని నహజును రూపభా విన్యాసమే. కాని ప్రవరుని ముఖము బ్రహ్మచేజస్సం పన్నమై శాంతరస మొలుకబోయుచుండినది పెద్దన తెలిపియు యున్నాడు. ఈ కారణమున వచ్చిన వన్నెకాని ముఖవర్ణస్ఫులన 'మహిసురుడని' యూహించియు, నతని సమావిభవాలిశలు మున బ్రాహ్మణకులమున నిట్టివా 'దుండునా? (మని తెలిపించెనని గ్రహించవలెను). తన్నతడు పరిగ్రహించిన ముని బంటుగా గొనవచ్చుని భావించినది. కాని యంతకుం వాను హమించిన కాంతుడు తన్ను పరిగ్రహించునో లేదో యను శంకమాస్రము హృదయమును బాధించుచునే యుండును. 'అటా! నను వీను పరిగ్రహించి' అనుటయందే 'పరిగ్రహించుట' సంకేతాన్నిదముగా నున్నదని భవించుచున్నదికదా! ఇట్లు విరివరి విధముల జుతించు నామె హృదయ మంతలు మదనబాగ సమ్మూర్ధిత మైనది. చిత్రమునది తన పాటు కలిగినది హృదయోత్కంఠ వలన లజ్జ పైతృ నది. ఎంతసేపునకును దిన్నుం బలగ్గరించక, దిరియక విభ్రాంతులై విలాకించు చున్న యీ హతస్థుణ్ణాచి, యితడు తన్ను సమీపించ వెనుకొనుచున్నట్లు దలంచి దకురయగు వరూధిని కానపుడున్న పోకబోదయి గ్రోడుచుండి కదలి యంఘ్రికటకంబులుమోయి నతని చాణీకింత యడ్డముగ నిల్చినది. ఇట్లు వన కొకింత జీరువన యడ్డముగనిల్చి చిత్తరపుం జాపులతో దన్నత్యానక్రితో

(వేదియో యక్షగదిలంచినట్లు) సాళిరావముగఁ జూచుచున్న వయాధినిఁ
తేరంజని పైజెప్పిన విధమున విశేషభాంతి నొందినవాడై యీ క్రింది విధమునఁ
ప్రశ్నించెను

“ఎవ్వతె వీవు భీతహరిశేక్షణ! యెంతటి జరించె నోటలే
కివ్వన భూమి భూసురుడ నేఁ బ్రవరాక్షసుడ వొనవదప్పిరిన్
‘బ్రాహ్మణ నిన్నగాఁగమునకున్ జనునంచి పురంబుఁ గర నం
కెవ్విధగాంతుఁ దెల్పగదివే తెనువెద్ది సుభంబు నీకగున్.”

ఈ పద్యమునందలి ప్రవరుని ప్రశ్నము లించుక విచారకరములు.

ఇందలి యెవ్వతె వీవు? భీతహరిశేక్షణ! ఒంటిజరించె నోటలేక, యివ్వన
భూమిని! యను ప్రశ్నములనుసార్యముగా విధమున శంకించుట కవకాశము
లేకపోలేదు. ప్రవరునకు గావలసినది చారికదా? అశ్వమి పరశ్రీ విముఁడుమి
గదా! అట్టియొక నొంటిపొయిననున్న నొక పరవశత నింతగఁ బ్రశ్నించఁ
గూడునా? ఇది యిట్లుండ ‘భీతహరిశేక్షణ’ యను సంబోధనమేమి? ఈ విషయ
మును సూర్య బీక యందిట్లు వ్రాయఁబడినది. “భీతహరిశేక్షణ దాను ఎందుద్ది
ప్రవరునివంటి నిష్కామి నోట రాదగదని కొంత జెందురు. సంబోధనాచిత్యము
తెనుంగు కవులు దృష్టిలో నుంచినంతాలము.” కాని యిది సరికాదు. కావున
పెద్దన యంతటి సిద్ధహస్తుఁడు ప్రవరునినోట నిట్టిమాటలు వలికించుటయందు చాతని
యభిప్రాయమేమైయుండునో, మఱియు ప్రవరుని చరిత్రమున కిది యెట్లు
పోషకములగునో యనువిషయము లిట విచార్యములు. ఇట్టి శంకలకు చావున్నను
నించుక నహృదయదృష్టితోఁ బరికించిన నివి కేవల మపోహలని తెలియును.
ఈ పద్యమునుసూర్య ‘మనుచరిత్ర హృదయావిష్కరణము’ నందు గొంత చర్చించి
వ్రాయఁబడినది. అది యట జూడనగును.

ప్రవరుఁడు మొదట నది మునియోశ్రమ మనుకొనియుఁ బడంపడి
జనానిత (కొండలు జనులుండు) ప్రదేశమును సభిప్రాయముతో నదృటి కేగెను.
కాని యందు బ్రవేశించిపూడ నదృట మునులులేరు. అది యాశ్రమముకాదు.
తాను భావించినట్లు గొండలు జనులుగానిలేరు. తానుహింపని విధమున నొక
గొప్ప మేడయు, దానిముందొక తియ్యహావియు, దాని మూలమునారణ్యమున్న
నున్నది తిన్నయోఁ, దానిపై చల్లనికాలికి నొంటిగాఁ గూర్చుండి యింపుదకు
కొత్త వీణవాయింతు కమనీయగాత్రియొత్తుక యుత్సరిం బ్రత్యక్షమయ్యెను.

అంత సత్య బృహదయంగన నిత్యభూర్లోగాదిత విధమున వివిధములగు సూహలున్నట్లైనవి. పాప జాలించి తన సంఘిక సమీపించియు కనుమలతానికంజ ముక్కుమునుండి (మోహి భాతిలే) తిక్కా శక్తిగముల సవైపునకు నదేపనిగఁ బోవుచున్న యామెనుజూచి ప్రవరుడట్లు ప్రశ్నించెను.

ఎవ్వతెవీపు? ఇట మునుబందు రమకొంటిని. కాని యిచటనున్న నీవెవ్వ తెవు? ఎవటిదాకవు? ఆ సమయమున వయాధిని (అనిమియయ్యము మోహ విభ్రాంతివలన గను బ్బులు మారిమాటికి నల్లార్పుచు, బృహదయమునంబుట్టిన కొంటిచే నని లెక్కముగల చూపులగలిగి వనలతల దాపుననిలిచి చూచుచుండ ననుచు నుపరాదు (మునుమున్ బుచ్చుచు కొండు లెక్కమునివర్.....మయ్యు గొంగలి కావ్వలం దొలగఁదొయ్యుచు వైబయి విస్తరించు కన్నుంగఁచు..... మయ్యు అనిమేషస్థితి మార్చి తీర్తరపు.....అను పద్యములు స్ఫరించు కొనఁపినవి). ప్రవరుని జూచిని మొదలు అనిమిం కాంతయగు వయాధిని చూపులయందు గలిగిన మాన్యులన్నింటిని పెద్దన ప్రవరునినోట నతర్కితముగా జూచిన 'తె చారిపెట్టె' యను లెక్క సంబుద్ధిలో పెట్టివేసెను. అప్పుడామె నిజముగ భయపడెన యాదు లేదేర నగఁగఁచుచుండిటఁ బ్రవరుఁ డప్రయత్నముగ 'తిహారి క్షణ' యని సం స్కరించెను. అంతకాని ప్రవరునినోట వెడలిన యీ మాటలో శృంగారవాసన కిలా నుకొనునవలన ప్రవరుని 'లమునకేగాక పెద్దన కవిత్వమునకును గొప్పమావాదించినవారి ముందుము. మొదటిపదంబయిం బ్రతిపదమునుం గమజాగ్రత్తతోఁ బ్రయోగించిన పెద్దన యిట్లున్నమాత్ర మజాగ్రత్త వహించనని యెట్లుచెప్పఁగలము? కావున వై సంతోషము సందర్భమునంతయు హాసగిన్న యనిమిషభామిని చూపులలో మోహవిభ్రాంతిచే గలిగిన మార్పును (చాల్యమును) మన కెఱింగించునదై, యామె చూపులలోని యంతరాధమును గ్రహించజాలని యుకామునఁడగు ప్రవరుని చరినిమిమునకు లోపకమే యగుచున్నది. కాకున్నఁ బూర్వపరిచితకాక, నేను నూరునుఁ జెలియని చిత్రరపుఁ జూపుల కొద్ది జవరాలి నింకేవిధమున సంబోధింప వచ్చునో? దుహావ్యాముకదా! ఇది 'నాంటి జరించె దోటలేకేవ్వభూమిని?' యనుదానిని గమనింపవలసి యున్నది. ఇది వనభూమికదా! వెంట నెవ్వరునులేక యిట్లంటిగా నుంటిలేల? యని యిట్లు విభ్రాంతిని జట్టజాలక యెడిగిన ప్రశ్నయేకాని, యామె యెవ్వతెయో! యిట్లు జవరాలయ్య నయ్యరణ్యమున నాంటిగా నుంటకు కారణమేమో యను విషయముల నచింతరముగఁ జెలియఁ

ప్రవరుని పేరు వినియుండనివారు నేరనియే చెప్పవచ్చును. ఇందుకు

శీలమున కలమున శమమును ఏమముం జెల్వంపు లే బ్రాయముం
దోలంజూచి యితండ పాకుడిని యేభూపాలుండి వచ్చినన
సాలగ్రామము మున్ను గాగొనడు.....

అను పద్యమే కావ్యాగము. ఇందలి ఏభూపాలుండి వచ్చినన అనునది గమనింపఁ
దగినది. ఏకదేశ యేకకాలమున నేక నాయకత్వమే చెల్లుననుట లోకవిదితము. ఇట్టియొక 'ఏ భూపాలు'డీ వచ్చినను ప్రవరుడు దానిము ప్రతిగ్రహింపడను
దానియర్థమేమి? దేవేశములనుండివచ్చిన విప్రులు (ఆశీర్వాదులు ఆభ్యాగతులు)
వచ్చవరునింటి నేతనాది సత్కారముల నిర్వహించుటయై, తమతోగూడ తామరుగ
యూహించున కమతము దేశములకును బ్రవరుని పురుక్షీర్తులను మోక్షార్థంబు పోవువారు.
ఆ కావ్యాగమున దేశదేశముల భూపాలురు ప్రవరుని గుణశీలాదులను బలుపుర
నోర్చి గొప్పగావిసి, యితర విప్రులతో నతని బోల్పించుచి, యందఱున నతండ
(ప్రవరు డే) పాక్షుడని దానాదు లేవచ్చెడివారు. పెనను ప్రవరుడు మాత్రమే
భూపాలుండివచ్చినను గ్రహించువాడుకాదు. కాబట్టి నాడు ప్రవరుని పేరైన
నెలంగనివార లే దేశమును లేకుండిననుట స్పష్టము. 'గొంబుడనం' బెలంగని
మన యమాయక భూసురుడు తన యెదుటనున్న యామె (వయోధిని) కూడ
నొకపేరి తనపేరు నెఱింగియుండునమో యని యూహించి, యట్లేఱింగియే
యుండిని దానే యా ప్రవరుడనివిని తప్ప నొకదారి జూపునను నానతో
'నేను ప్రవరాఘ్నుడ' (నేను ఫలానివాడనని, తెలిసినవారికి మనము జ్ఞాపకము
చేయునట్లు)నని తెలుపుకొన్నట్లు మనము గ్రహించుట సమంజసము. ఆపత్కాల
మున తమ పుష్పజెప్పకొనుట ఆత్మస్తుతి కాజాలదు.

'కొల్పిన నిన్ను గాగ్గిమునకున్ జను నెంచి'.....యనుటచే బాదలేవము
కలదుకదా! యను మదమునఁ దాను గావించిన తెలివితక్కువపనికై హృదయ
మునఁ దనకుం గలిగిన పశ్చాత్తాపమును మఱియు నప్పటి తన దీనావస్థను చెలుపు
కొనినవాడయ్యెను. 'ఏక్కడి యరుణాస్పదిపుర? మెక్కడి తుహినాద? ఏ
కొలివియే రాచగునీ!' అను నింతకుం బూర్వపుఁ బ్రవరునిమాటలు నీ యర్థమునే
తటస్థముచుచున్నదికదా! 'తెల్పగదవే తెరువెద్ది' యనుదానిని 'దెరువెద్ది తెల్ప
గదనీ' యనియూ, తే = వేగముగ, తెల్పగద యనియును విడదీయ వచ్చును.
ఈ రెండవ యర్థము వలన తన్నుకొనకైతోఁ జూచు నామె 'దారి దెలువక
జాగునేయనేమో' యను భయ మాతని మదిఁ గలిగినట్లును, దానింతమాత్రము

కాలవిలంబనమునుబాడ నహించుకొని మిగిలినందున్నట్లును దమ్ములమునఁ దన కర్పట మంట కెంతమాత్రమును వీలులేదను విషయములను వరూధికి నూచించినట్లును గ్రహించవలెను. బాహ్యులుగల కాపునఁ బిక్కుట వాకు దారి జాపిరివని నీకు 'సుభమగు'నని యాశీర్వదించినాఁడు.

ఇవిధమునఁ బ్రవరుడు తన్నుగూర్చి ప్రశ్నించువఱకును వరూధిని తాను ప్రథమ దర్శనముననే యతని యందెట్లునక్కయయ్యెనో యట్లే యతఁడును దనయం దానకుడయియుంచుననియు (తాను జవరాలును, స్వస్వేశ్వర్యము, నేకాంతముననుండె యుండునందు చేష్టాదులవలన మోహమును జూపుచున్నది కాపున) నందువలననే తన్నుగూర్చి యంతగా ప్రశ్నించెననియు లోలోన సంభవించెను. కాని వెంటనే 'శ్రోవఁదగినది. పురంబుజేర నింకెవిధిగాఁను. తెల్లగదవే తెలుపెద్ది? యనుమాట అతనినోట బయలుబడినంతనే యామెగుండె గుఱాలుమనది. అకాలతలు వాగాత్తుగాఁ దెగిపోయినవి. తానంతగఁ గామించిన యుదకాఁడు వెంటనే తన్నువిడిచి తనపురమున కేగుటకై యుబలాటము పడుచుండెననియు, దారిదెలియకపోవుటవలన నదృటికి వచ్చియుండెననియు, దారి దెలిసినయెడల నొక్కక్షణమేని యుండువాఁడు కాఁడనియు వాస్తవమును గ్రహించి లోలోనఁ జింతించెను. కాని 'నీ తెచ్చెత్తి? ఎల నొంటిగఁ నుంటివి? నేను భూసురుఁడను. ప్రవరాభ్యుదయము. శ్రోవఁదగినదిను ప్రశ్నాపరంపర వలన జితురయగు వరూధిని ప్రవరుని పృథ్వీయుమును గ్రహించితి ననుకొనిను. పాపము! ప్రవరుని వైరాగ్య మెన్నిపుటములుదేరి పరితక్యమొందెనదో పరూధిని యెఱుంగఁ జాలదయ్యెను. కాపున "నొంటిపాలునం గంటికిం బ్రయోగఁ దె తంకటి జంటి చందంబునం గొంటుదనం చెఱుగక కుఱుగటనున్న యమ్మహినురవర కుమారు తానుగ్గి మోగ్ధునిబలంజేసి తన వైరగ్ధుని మెఱయగలుగునని" మనంబున వైరగ్ధుని వహించి యిట్లుగ్గమున విశర్కించుకొనిను. ఓహీ! యతఁడు దారియని తత్తరపడుచున్నాఁడుకదా! నిలిచి నాయభిరుత మీదెచ్చనా? లావగ్గి రాశినగు నన్నుఁగాదని శ్రోసిపోగలదా? పోనించినను నేను బోనిత్తునా! బ్రతి మాలియో, బలవఱచియో నా కోరిక నీదేర్చుకొనకుండునా! ఇతఁడు దారియే యెఱుంగడుకదా! ఎట్లుపోగలదా? అను మొదలుగాగల విధమునఁ గుర్చులుగ నుర్చులిట్లు పరస్పర విరుద్ధ భావపరంపర నగచిపెట్టి యెట్టుకేలకు పృథ్వీయును బదిలపడుచుకొని "పొంతుఁదా! దారికొఱకు తనకదా లాడుచున్నావు! ఎట్లు పోగలవో చూచెదను" అని లోలోనఁ తలపోసి నెలదిపాలు నట్లుగనవు

తవ్వినది. వరూధిని యిట్లేలనవ్వినది? ప్రాశ్న నిర్భయవయః పరిపాక సూచకమును, తనస్యకన్యా సామాన్యలావణ్యరేఖాద్వితకతుగు నొక్క చిఱునవ్వు వినరుతో గొంతుకనం జెఱుంగని ప్రవరుని హృదయనర్వస్వమును హరింపనొందినది. ననవిల్లు కాస్త్రప్రతిమనుకులు పెన్నతో నభ్యసించిన జాణకావున నొంటిపాటున దన యెదుటఁ దారిదప్పించిన సాధువిప్రుఁడు నీన నమక్షమునుండి తప్పించుకొని యెట్లును బోఁజాలదనుటలు బింకంపు వంతుంబు వెలయనవ్వినది. ఆసెలవివాహ నవ్విన నవ్వులోని రసాస్వయిట్టిది! కాకున్న యానవున కర్థము లేక కామోద్యోగ మున నొడఁబెఱుంగక నవ్విన వెకిలివపు ముఱుకునయే చెప్పవలసి వచ్చును కదా! కాని వరూధిని యుత బేలకాదని మన మెఱుంగదుము. ప్రవరునికి మాత్రమే నా నవ్వులోని మర్మము గోచరించినదికాదు.

అల్లసానివాని 'యల్లిక బిగిలి' నమకాలికుల మెప్పువదలినది. 'చతుర వచోనిధి'ని రాయలతనిని నందునభలో గొండాడెను. మనుచరిత్ర కవిత్వమునకు ప్రవర వరూఢుల కథాంశము నాయకమిది. అందు వీరువురి ప్రథమ సంభాషణావసరమున పెద్దన గూర్చి 'ఎవ్వతె వీవు కేతహిరేక్షణ! 'ఇంతలు కన్నులుండ తెరువెవ్వరి వేడదు ఘోరేంద్ర!' అను ప్రవర వరూఢుల ప్రశ్నోత్తర రూపకములగు రెండు పద్యములును జీవములు. సాహిత్యము (కవిత్వము) ఆలోచనామృతముకదా! ఆలోచించింకొలదిని వీనియం దమృత రుచి లగుటే యృష్టాస్వాదస్వము లూరుచు కీ యుండును! వీనిగూర్చి యెఱేని హాసించుచును. 'ఎవ్వ తవ్వకయు నుట్లు లూనాతెలియంగల లేఖక పారకొత్త ముగ్ధునికనిగాని యూనికకృశుల్ రిచియింపశక్యమే' యని పెద్దన చెప్పబడే, తెలియగలిగిన కొలదిని యూనికవృత్తి యుష్టులుకు రీతిని కృమిలు రచించుటయు పెద్దన యభిప్రాయమనియు, మనుచరిత్రమును దానారీతినే రచించి యుండననియు మనము గ్రహించవలెను. వివ్రకభీతిచే విరమింపక యోషిగల పారకొత్తము లుండురను నమ్మముని 'ఎవ్వతెవీ'వను పద్యమునందలి సరసార్థ విశేషముల గొన్నింటిని స్తుతముగఁ దెలుప సాహసించును.

ఈ పద్యము పైకిజూడ శబ్దరచనాసాదంబరములేక సామాన్యముగ గనబడుచున్నను రచనాశిల్ప మింతెంతైన కలదు. విని నిది 'యెద్దములోని లిల్చివతె' నాధతయు నిష్కృతయుగలిగి యలరారుచున్నది. ఈ పద్యమువలన ప్రవరుని ప్రయోజనము నల కరుటయే కాక వరూఢినికొనూడ నిష్టార్థసిద్ధి గలుగు చున్నది. ముందు ప్రవరుని దృష్టితో బరికించి పిదప వరూఢికి దీనినిస్ఫురించు శర్మముల గనుగొందుముగాక!

ఓంటి చరించెదోటలేకివ్వన భూమిన్ = ఈ యర్థము మగవాడనగు నాకే గొంతభయము కలిగించుచున్నది. ఇందొంటిచానవయ్యును నిర్భయముగ నంజరించు నీ కెప్పకెపు! భూసురుడ నే బ్రవరాఘ్యుడను దాని భూసురుడన్ + పిన్, అనియు భూసురుడన్ + పి, అనియును విడదీయవచ్చును. ఇందు రెండవదగు 'పితార్థము'న నేను భూసురుడనే (నుమా) మఱి యొక్కడనుకొను; కావున భీతహరితేక్షణములఁబలువక నిర్భయముగఁ నుండవచ్చునని విశేషార్థము. బ్రవరాఘ్యుడనన నీవు నాపేరు వినియేయుందువు. నేనే ఆ బ్రవరుడనని తెలుపుకొనుట. బ్రవరునిపేరు వినివార లతని గుణగణముల నెఱుగుదరనుట స్పష్టము. ఈ యర్థమున వరూధిని ముఖచేష్టాదికమువలన నామె తనయందాన క్త యయ్యెనని ప్రవరుడు గ్రహించెనని యెఱుగునది. ప్రవరుడు పరస్త్రి విముఖుడై కాని లోకవాసన లెఱుంగని యర్థనిక బ్రహ్మచారి కాదుగదా! కూకటూర గొలిచి చేసినకూరిమి సోమిదిమ్మ యిల్లాలుగా భర్షదాంపత్యమును నెఱుపుచున్న వాడే. కావున భూసురుడనే బ్రవరుడ ననుటచే 'వ్రతురై దినములు గడపెడు విప్రులఁ గామింపజన్'దని తెలిపినట్లయ్యెను. దీనిచే దాను కామింపఁదగినవాడు కాడనియు దారిజెప్పి త్వరగా (అగ్ని హోత్రాది నియమభంగము కలుగకుండ) నిల్లుచేర్చుకొనవాడనియు సూచన. ఇక 'శ్రో'వదప్పితిన్, గొల్పునని నిన్న గాగ్రమునకుం జనుదెంచి, పురంబుఁజేర నింకెవ్విధిఁగాంను, తెల్గుగదచే తెనుకెద్ది?' యనునది సామాన్య విభజనము. దీనికి దీక్షయందు "మదముచే నీకొండకోమ్మున కరుగుదెంచి మార్గము తొలంగిన వాడనైతిని. ఇంకమీద ఆరుదాన్నద పురము చేరుటకు పవిధమున (ఉపాయమును) కనుగొందును. నేఁ నోవలసిన మార్గమేదో తెల్పకదచే" యని యర్థము వ్రాయబడియున్నది. కాని యిందింతకంటెను విశేషార్థములు కలవు. 'శ్రో'వదప్పితిన్' అనుదానికి మార్గము తొలంగినవాడ నైతిని ప్రవరుడు చుట్టుట కతఁడు శ్రోవననునరించి వచ్చినకదా! యట్లనుట పొసగును? కావున నీ వాక్యము నీ క్రిందివిధమున విడదీయవగును. శ్రోవన్ + తప్పి + తిన్ గొల్పునన్ + అన్న గాగ్రమునునకున్ + చనుదెంచి, + పురంబున్ + చేరన్ అని.

ఇట శ్రోవదప్పియనగా వైదిక కర్మానుష్ఠానపరులగు సత్కాగ్ని హోత్రుల మచితమగు శ్రోవదప్పి = మార్గమును (ఆచారమును) విడిచి యని యర్థము. పిలవ నియమపరులగువారికి తీర్థయాత్రాభిగమనాదులు నిషేధములు. వైదికానుష్ఠానాది నియమములు గృహము విడిచినవారికి శక్రకుముగా కొనసాగకుంటయే యిందుకు

హేతువు. ఇదిగాక 'శ్రోవదప్తి' యనగా (వనరు నహాయమున) సాధారణముగాఁ
 బ్రయాణము చేయవలసిన భూమాగ్ధమునువిడిచి వ్యోమమార్గమున వయస్సించి
 యుని యుగ్ధము. తిక్కొత్తనన్ = తిను + కొత్త, ఉత్తము లోపింపఁగా
 'తిన్కొత్త' అను రూప మేర్పడ తిండి మదముచేత అనగా కుడిచి కూర్చుండ
 లేక యీ బెడద దెచ్చికొంటిని పశ్చాత్తాపమును దెలుపుట. ఇన్నగ్రమున
 కుఁ జనుదెంచి = ఈ పర్వత శిఖరమునకువచ్చి, 'నగ' శబ్ద సారస్వమిట
 గమనింపఁదగినది. పోరాని యీ కొండకొనకుబోయి, నగగ్రమునకు, అను
 నిందరి 'యగ్ర' శబ్దము సాభిప్రాయ ప్రయుక్తము. నగగ్రము కావుననే
 హిమార్యాదితమై యుండుట నీరహారిఁ జెనెన పాదలేపము కరిగిపోయెను.
 నగగ్రముపై సూర్యుల్ని బాగుగాసోకుచుండుటచేత మంచు ద్రవించుచుండును.
 నగప్రాంతములకు వచ్చినను నీ ప్రమాదము ప్రవరునకు గలుగకుండెడిది.
 పాద లేపము కలవారు పోరాని నగగ్రమునకు బోవుటచేతనే పాదలేపము కరిగి
 పోయెనని విచారమును సూచించెను. ఇంతేకాక పాదలేపన నహాయమున నాకాశ
 మార్గమున వచ్చినవాడగుటనే నూతిగా నగగ్రమున దిగవలసి వచ్చెననియుద్ధని
 పురఁబుకచేరక = అనగా వనరుపాదములకు పట్టించుకొని నగగ్రమున ప్రాలి.
 తిరుగుటచే బాదలేపము కరిగిపోవుటవలన వచ్చినవిధమున తిరిగి మా పట్టాము
 చేర్చుకొని చెప్పట. ఇట్లు సాధన విహీనుడై మా పట్టాము చేరజాలక యిట
 చిక్కుపడితిని తన కథ చెప్పిరించెను. ఇక్కెవ్విధిగా పొతుక తెల్పగదదే? =
 ఇకమీద, ఎవ్విధిగా = ఏకని, కాంతుమి పొందగలను? ఈ దుర్గమార్గమున
 నాగలి ముందేమి కాగలదు? ఎట్టి దుర్గతికి లోనుకాగలనోకదా! నిత్యకర్మాపఞ్చ
 నాది నియమముకెల్ల నిర్వర్తింపగలను? కర్మహానిచే భర్మహాని కలుగును. భర్మ
 హానిచే కురీయ పుష్కలమునకు గొట్టువచ్చును. వృద్ధులగు తలినంద్రు
 లేమగుదురు? ఇట్లా లేమయిపోవును. శిష్యులగతియేమి? అతిధి సంతర్పణములు,
 అన్నులు నమైపోవుమి గృహమునకేగి నిత్యకర్మాపఞ్చన నియమము పాటించు
 మార్గములేక, పూర్వశ్రద్ధా సందర్శన మొనరించియేని పుణ్యమార్తించుటకు బాద
 లేపన దివ్యాపదమును లేక యిట్లు రెంటుజెడిన నీ నింకెవ్విధిగాంతునో నీవే
 తెల్పగదదే? ఇట్లు కార్యహానివలన కుతిచెడియున్న నాకేమియుండోచుటలేదు.
 ఈ యరణ్యముననుండి యిదటి విషయములు తెలిసినదానపు గావున నీవే తెల్ప
 గదదని యాదుగుట. తెల్పగదదె యనుదానిని తెరువెద్ది యనుదానితోఁ గూడ
 హాస్యయింపవచ్చును. తెల్పగదదే తెరువెద్ది? తెరువు అనగా తెలుపు లేక

ఉపాయముని యర్థము. దారియనికాదు. ఒకవేళ వరూధిని దారిజాపినను ప్రవరుడు సాయంకాలములోపల తన యూరికెట్లు బోగలడను నాక్షేపణ మొకటిగలడు. కాని యీ యాక్షేపణము తెలుపెద్ద? అనగా దారియేది యని యర్థము చేయుటచే కలిగినది. కావున నీనికి మార్గమనగా 'ఉపాస'మని యర్థము చెప్పకొన్న నీతాదకముండదు. ఈ యగణ్యమున నున్న దానవుకావున నిందు దివ్యశక్తిసంపన్నులగు మునులజాడల దెచ్చి నాకొకమార్గము జూపిపుముని కొరుట. వరూధిని యదృశేమయిని ప్రవరుని కిప్పునికి తెలియదు. తెలిసిపితవ నతడు 'మానినీ మహత్త్వములు. దివ్యములు ఎవ్వరేని నగరమార్గముజూపి పుణ్యమున బొమ్ము. అని స్పష్టముగా నిడిగెను. అట్లుకాకున్న 'పుగంకాతీర నింకెవ్విధిగాంతు తెల్పగదవే తెలుపెద్ద? యని యడిగియుండదు. పుగమని సంత మాత్యమున వరూధిని తెపురమునను దారిజాపగలదు? అరుదాస్పదపుగమని చెప్పలేదుకదా! కావున 'శో'వదక్కిరిన్ కొ'ప్రసవన్', అనుదానిలోని 'శో'వ'కు కాని 'తెలుపెద్ద?' అను ప్రశ్నలోని 'తెలుపు' శబ్దమునకుగాని దారియను సామాన్యార్థమును గ్రహించుటకంటె మైన పలువలబడిన విధమున గ్రహించుటయే సమంజసమును సరసమునని తలఁచెను. ఇక 'తెల్పగదవే తెలుపెద్ద శుభంబునీకు' అను వాక్యమును తెల్పగదవే + తెలుపెద్ద? + శుభంబు + నీకు + అగున్ అని, తెల్పగద + వే = (వేగముగా), తెలుపెద్ద + శుభంబు + నీకు + అగున్ అయి, తెల్పగదవే తెలుపు + ప్తశుభంబు + నీకు + అగున్ = అనగా దారి-దెలిపివేసి నీకేదిశుభమో యది స్థించునటు లాశీర్వదించునని భావము. మఱియు ప్త శుభంబునీకు + అగున్ = అనగా నాకు దారి-తెలిపివేసి యేదినిక శుభమో యదియునునని యాశీర్వదించుచున్నాడు. ఇట్టిది యేదైపులాగని నాదైపునె మైపుముద్దవలెసాని యనేక మనోహరార్థము బొసగు నట్లు ప్రతిభావంతముగా రచింపఁబడినది. ఇక నీ పద్యమే వరూధినికి నిరాల కంటె నాశన యొక్కవగఁ గలిగించి యుత్సాహముతో నర్సగర్భముగా 'ఇంతలు కన్నులుండ దెరువవ్వరిచేదెద'ని వల్కరించుట కామెనుఁ బరికొల్పినది. అశయే లేకన్న - రాసాపములకుఁ దాదెక్కడిది?

ఇక నీ పద్యమున ప్రవరుని గామించి యుద్విష్టారు వరూధిని హృదయ ముతోఁ జుఱచ విందము!

ఎవ్వతెనీవు? అను ప్రశ్నవిని ప్రవరుడు తన వృత్తాంతమును చెలిసికొనఁ గోరుతున్నాడనియు, భీతహరితేక్షణ! యను పిలుపుచే నతడు దనసౌందర్యము

సభినందించెననియు, ఒంటి దరించెదోటలేక ఇవ్వనభూమి? ఈ యరణ్యమున భయములేక యెంటరిగా తిరుగుచున్నావేమి? యనుటచే జవరాలగు తానరణ్యమున నొంటిగా నుండినచో నామె తప్పక నీతిహింబియందుననియు, నా సమయమున నామె విలాసముగా వీగవాయించుచుండుట చూచినవాడగుట నామె సంతోషముగను నిర్భయముగను నుంచెనని గ్రహించెననియు; నట్లునిర్భయముగా నుండుటకు నామెకట (భవనమునందే) తోడుండవలెనని యూహించి యందలి సత్యమును చరియగోరి, 'ఈ యరణ్యమున నింత నిర్భయముగా నుండుటకు నీ కేవల తోడుగా నెటసేసి సమీపమున గలరా? లేక ఇముగనే యెంటిగా నుంటివా? యని ప్రశ్నించెనని యూహించెను. తో'వదప్పితిన్.....పురంబు తేరనింకెవ్విధి = పొగరున నీ హిమాలయ శిఖరమునకువచ్చి దారిదప్పితిని. (కావు) నింకేవిధమునకూడ పురంబుతేరన్ అనగా మా పట్టణము చేరజాలను. కావున నికమీద నేనిందే యుండివలసినవాడనైతిని తెలిసెనుకొనెను. కాంతుఁ దల్పగదా? యనగా కాంతుఁ = మనోహరుఁ లేదా నీ భర్తచుట్టొర్రెలుపుము? అనగా జవరాలివికదా! వివాహితవా? కన్యవా? వివాహితవేయైన నీ కాంతునిగూర్చి తెల్పుము? అనగా సత్యివృత్తిని నున్నాఁదా? లేదా? యను విషయము నెఱుగజెప్పమని ప్రవరుఁ డడిగినట్లుహించి సంతరించెను. తెరువెద్ది కుభంబు నీకగున్ అనగా విమర్శము నీకు శోభనకగమో అట్లేయగును. అనగా నీ కుభమును గోరి నడచుకొందునని అనగా నీ యిష్టానుసారముగ వర్తింతునని నూచించెననుకొనెను.

ఇందే యింకొక సారస్యము. తో'వదప్పితిన్.....పురంబుతేర నింకెవ్విధి గాంతు తెల్పగదా? తెరువెద్ది? అనుదానిలో 'పుక' శబ్దమునకు 'అగా'నే నగరే పురం' అని యిమరము. పట్టణము, శరీరము, ఇల్లు, మేడ యని నిఘంటువు. కావున ప్రవరుఁడు 'అరుగాన్నదపుర'మని పుర నామమును జెప్పక 'పురంబుతేర నింకెవ్విధిగాంతు'నని మాత్రమే యడుగుటచేత నిట పురమునకు 'పట్టణ'మను నర్థముకంటే 'ఇల్లు, మేడ' యను నర్థములు మిక్కిలి సమంజసములు. పిలవ వరూఢినియు నామె గారుదోర్తిగ్గర్ల భవనమును ప్రవరుని కన్నులకు నా సమయమున నగవడుచుండెను. కావున 'నీ మేడలోనికి నాకు బ్రవేశముగల్గు మార్గమును దెల్పుమని' తన్నుతడడిగిననియు నట్లు దెల్పితిదేని నీకు కుభము అనగా శోభనము కాగలదనియు సతని యుద్దేశమునియు వరూఢిని యర్థము చేసికొని మనసున మిక్కిలి యాశందించెనని యర్థము చెప్పటయు సుకరము. వివ నాకమాట.

పురమనగా 'ఇంటి' కర్థమగునని దానికి ప్రవరుని యిల్లు యేలగ్రహించరాదు? లేదా ప్రవరుడు తనయిల్లుకానుజేరు నుపాయము నడిగనని యేలకెప్పరాదనిన నట్లుచెప్పట పొసగదు. కారణమేమిని? 'కొప్పున నిన్నగాగ్రమునకుం జనుడెంచి తొవదప్పినని ముందుగాతెలిపి, పిమ్మట పురముజేరుమార్గము నడిగెనుగాన తొవదప్పినవాడుగాన తన పురమును ప్రవరుడు చేరజాలడు కావునను, వరూఢియు నతనిపురమేదో? దాని దానియేదో యెఱుగదు కావునను, నన్నిటి కన్న ముఖ్యముగా మనమిట ప్రవరునిమాలలను వరూఢి హృదయముతో నర్థము కావించుకొన యత్నించుచుండుటవలనను, వరూఢిమేడ ప్రవరుని యింటివలె నెచ్చలనో పరోక్షముననుండక నమీచమున బ్రత్యక్షముగ గోచరించు చుండుటచేత మఱియు ప్రవరుడు ఒడలియుండివాడై దూరమునడిచిపోవు స్థితిలోలేదని వరూఢినిభావించి 'కుండనమువంటిమేను మధ్యందినాతపోష్యహతి గండె వడదాకె నొప్పిలొలుకు । వదనమన్నద్దహంబు పావనమునీసి । బడలికలు వాని చను' మని తర్వాతఁ బ్రార్థించి యుండుటచేతను, 'పుర' శబ్దమునకు వరూఢిని మేడయైనయే యిష్టార్థమునుట స్పష్టము. పైగా ప్రవరునికి నింటిదారిచెల్పి పంపుట వరూఢినికెట్లును శుభము కాకుండుటయు, నతనినిఁ దనమేడలో నిల్పు కొనుటయే యామెకు శుభకరమగుటయు పై యభిప్రాయముకే వుష్టియొనఁగఁ చున్నదికదా! ఒకమాట. ప్రవరుడు 'నేను భూసురుడ'నని తెలుపుట వరూఢిని వర్గదత్తయ్యయ్యలో జేవర్గమునకు తెందినదైనను దనకు భోగార్హయే యని సూచించుటకేయని వరూఢిని గ్రహించెనను సరపార్థమునకు దాహించుచున్నది. ఇంతకు సారాంశమేదన పై పద్యమునందలి బ్రక్కపరంపరవలన (ప్రవరుని యుద్దేశము పూర్తిగా జేతైనను) ప్రవరుడు కాముకుడనైయు, తన కతనియందు వలెనే యతనికిఁ దనయందును మోహము జరించెననియు, గావుననే యన్నివిధ ముల నడుగుచు దన (వరూఢి) యిగితిమును దెలియఁగోరి చివరకు 'నది శుభంబు నీకగునో' అని కొంతవాడగుటచేతను దన వృత్తాంతాభిలాషముల నెఱుంగనివాడు కాబట్టియు సూటిగా 'నదుగ' అంకి దతురములగు మర్ననర్సో క్తల నట్లు బలికెననియు వరూఢిని పొరవడుటకు నవకాళము కలదు! పైకొంత తొవయంతముగా నగవదుచున్నను బై పద్యమును వరూఢిని నాకాభంగము కలుగకుండునట్లు సాభిప్రాయముగా బ్రయోగించి ప్రవరుని తొలి సప్రక్క పంభాషణమున నర్పింపి భానించఁజేసిన పెద్దన ప్రతిభకు చోతలు.

“ మ ధా క వ నం ”

శ్రీ జెళ్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి

౧

ఇవ్వపువ్వం నేరేదానా

గొప్పకమ్మం యందపుదానా

ఏ పల్లినీమంలో - పూచెనా వీసాందర్యం

అట్లాకపు కుసుమంగా - అడగెమ రాత్రిధూకుం ;

గొప్పకమ్మం యందపుదానా.

౨

ఏ కారదకర్వరిలో - రాశిపడిన వీ సుగుణం

వెన్నెంలో వెన్నెంగా - కమ్మంకే యగపడదో,

గగన వనీ విహారంలో—

ఇవ్వపువ్వం నేరేదానా.

౩

పేదకాపురపు పూరిపాకలో

విరిసిన వీ విజ్ఞానం—

కాంబీవికం రోకాడుమారగా

కవిపరికిన గీకంలో - కమ్మవి వంగీకంలో

కళగడ్డి చిత్రంలో - కమనీయపు కిల్పంలో

అత్యున్నత మార్గంలో - ఆరాధన యోగ్యంగా

అద్భుత వరమార్దంగా - అవిష్కృతమవుతుందో ;

ఇవ్వపువ్వం నేరేదానా

గొప్పకమ్మం యందపుదానా.

ప్రేమయోగిని

శ్రీ వేముగంటి వరపింహారాధ్యులు

పాత్రలు: 1. వద్దిని, 2. ఉషోదారి, 3. తమ్మి, 4. దివరాజు.

వద్దిని

లెమ్ము : నా గారయి కల్లి,
 లేలెమ్ము : వగదాం వల్లి,
 పేర్కొమ్ము : తమ్మివిరి,
 మధుర మకంబియిరి,
 మల్లెతీగలు పూం
 విల్లుకురివిన రీతి
 గొల్లచేరెలు చేరి
 చల్లజేవిన బాతి
 యాపున తెలవారె
 కారుచీకటి తీరె
 వసివాడి తారకా
 విసరమ్ము తలవారె
 దెలుపి వెరిపట్ట
 వసనమ్ములను దారె,
 విదురలేచినవాడు
 కొదమ కుమ్మెదరేడు
 గళమెత్తి మధుర మం
 గళ గీతములుబాడు.
 వచ్చియున్నది ఉషో
 దారి, స్నేహితురాలు
 చెరిగిపోయెడు పైడి
 చేతితో ముక్త్యాలు

పేర్కొనుము తమ్మివిరి !
 మధుర మకరందయిరి :

ఉషోదారి

ఏమే. వో తమ్మిచెరి !
 ఎందులకే ఈ నెంజిరి !
 ఎంత స్రుక్కి పొయితివే ?
 ఎంత చిక్కిపోయితివే ?
 నీకు కలిగిన నలవంత
 నాకు తెలుసులే కొంత
 స్రుయినికి ఎడమై నీవు
 విరహవ్యథ నొందినావు.

తమ్మి

బానే ఉషోదారి !
 అర్చి నొందితి దారి
 దివరాజు నెడదాని
 కనరిపోయితి విరి
 నెంరేచినేడి వె
 న్నెంలొన క్రాగితివి
 వియెల్ల ముడుచుకొని
 తెలవల్లు వేగితివి.
 హృదయేభ్యురవికోన

మెదురుచూస్తున్నాను
దరిలేవి ఈ విరహ
భరము మోస్తున్నాను.

ఉ పో బా ల

వెతలు తీరెనులెమ్ము ;
వతికి స్వాగతమిమ్ము ;
బంగారు రథమెక్కి
వింగిచుంగుల చక్కి
అడుగొ ; నీ చెరికాదు
అరుదెంచు చున్నాడు.
గిరిగింత పెట్టి విను
కింకిలా వవ్వించు
వలపురు నీ హృదయ
భాండమును కవ్వించు.
తొంగించవే జియగు
తెలిమించు మేల్కొనుగు
నెరిఁబరులు నవరించి
విన్ను పింగారించి
ప్రొద్దు చేతులబెట్టి
పోదునమ్మా ; చెల్లె !

ది న రా జు

కెందమ్మిరాడే ;
అందారి బరడే ;
మోపెత్తి ననుచోడ
వే, మోసమునుమాని
నీ కనులలో దొరలు
విదుర బదువుల తెరలు
దులిపి ముదమార విను

పురికింప జేసెదను
నీ నొక్క చెక్కిల్ల
పైవ కెంపుఁబింపి
నీ కావి మోవి గి
వైలా మధువు తొణికించి
ప్రేమాంబురాకి నీ
చిమాలికం దేత్తు.

త వ్వి

వచ్చితివా ; వచ్చితివా ;
నెచ్చెరికాదా ; ప్రభువా ;
కుష్మమైవ నాగుండెలా
మధులను గురిపించెదవా ;
ఈవ్యమైవ జీవితమున
సౌగములు విరచించెదవా ;
బ్రతుకంతయు మూటగట్టి
వలవంతయు దాచిపెట్టి
ఏకోపా వేచియుంటి
వేళవనే మేడకొంటి

ధి న రా జు

క్షణక్షణము నీ
కమ్మ కమ్మవి
వలపు కేనెలు
తలపు వందగ
తీవెలుగ నీ
తీయతీయవి
విలుపు వీణెలు
వేగిరింపగ
ప్రాగ్గిరాద్య

రమ్మ తెరచి
వచ్చితిని నీ
వదన లలిత
శ్రీ వికాసము
రేఖరెత్తగ.

తమ్మి

ఓ జగన్నుకశేష :
ఓయి చినరాజా :
నీ చూపులన్ తేలి
నీ చేతులన్ వ్రాలి
విశ్వమునువదుపు నీ
వెలుగు రేకలజాత
రచియుంచుకొందు నవ
రత్నాల మేడ
ప్రాయమ్ము విచ్చుకొని
వేమారు దళములై
పొలయగా నీపాద
పూజితేపెద నాథ !

చి న రాజు

నా కరాలలో మొరవే
నవ్వరాగ రసప్రదపు.
జవ్వనమ్ము జారిపోని
కౌరవ్యంబుం నెరజాడపు.
నా సకులందరిలో నీ

నే సార్వీ భోమజివి
తమిలో నా కారకు రాత్రి
తనించె పేర్చుమయోగిని.

తమ్మి

గడియ యొకపిడుగా
గడిపితిని రేయంత
జామొక్క యుగముగా
సాగించితిని పంత
క్షణమైన నిమిషాపి
మనజాల వీధాపి
నీ పాదముంచెంత
నే విరిచియుండెదను
అవిశమ్ము వలపుతో
తొడికించెదను యెదను.

ఉ యో బా లి

వేమారు విశ్రం
పేర్చుమయోగముదవిరి
విగ్గుదేరివ కన్నె
మొగ్గ మా తమ్మి చెరి
అనురాగ మింతైన
మనసు జారగనీక
చల్లగా ఏయకొనుమో
ప్రభూ : నాదా :



శ్రీ దాశరథి కి లేఖ

శ్రీ ఆరుద్ర

(ఆంధ్రప్రదేశ్ సంపాదకులకోర్కె ననుసరించి శ్రీ దాశరథిగారు “కల్పవృక్షం” నవకవికలో దావిస్తావం” అనే శీర్షికతో ఒక వ్యాసం వ్రాసి అరినవ్యం కవికంలో సామాన్యులకు వెంటనే అర్థంకావి కల్పవృక్షం సోదాహరణంగా వివరించారు. ఆ వ్యాసాన్ని చూచివలెదలవలె శ్రీ ఆరుద్రగారు ఈ లేఖను శ్రీ దాశరథికి వ్రాశారు. శ్రీ ఆరుద్రగారన్నట్లు కవి మిథునింకు లేఖ వ్రాయడం గూడా కవిత్వంలాంటిదే గనుక ఈ లేఖను ప్రచురిస్తున్నాము. పాఠకుల సౌకర్యం కొరకు ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రకటించిన శ్రీ దాశరథిగారు వ్యాసాన్నిగూడా ప్రచురిస్తున్నాము. —సంపాదకులు)

అత్యంత ప్రియమైన దాశరథీ!

ఈ ఉత్తరం నీకు నేను రాస్తున్నట్లుకాక నాకు నేనే రాసుకొంటున్నట్లు భావిస్తూ రాస్తున్నాను. నిన్ను గత ఫిబ్రవరిలో కాకినాడ కాలేజీలో కలుసుకొంటున్నాను. అప్పుడు ముఖాముఖిని ఎన్నో విషయాలు మాట్లాడుకొందామనుకొన్నాను. అప్పుడు చెప్పదలచిన విషయాలన్నీ ఇప్పుడు రాయబోతున్నాను. ఈ ఉత్తరం ఇంతకుముందే ఎందుకు రాకావుకాదని నీవు కోప్పడవచ్చు. గాని మనసులో ఉద్దేశమున్నా మాటల్లోకి నా వేదనంతా ఇమడదేమో అని భయం.

మనసులోని ఆలోచన మాటలలో మారిపోవు

ఎన్నిక కవికాదీపము ఒత్తిలేక ఆరిపోవు

అని అబ్బూరి రామకృష్ణరావుగారు అన్నట్లు ఇటీవల నాలో నేను నానాకాధా పడుతున్నాను. నేను చెప్పవోయేది బ్రజలకు అర్థంకావటంలేదని అందరూ అన్ని విధాలా అంటూఉంటే ఏమో నిజమే, నా చెప్పేవిధానం రుద్రాక్ష పాకంలో ఉంటున్నాదని దానివల్ల ప్రయోజనంలేదు అని నేనుకూడా నమ్మ వలసిన స్థితిలోకివచ్చాను. ‘తప్పమేనాచి’ కాళాక అది అధ్యయ్యాక వచ్చిన విమర్శలు, ప్రతివిమర్శలు, కవిమర్శలు చూసినప్పట్నుంచీ నేను ‘విప్లవంకోసం’ సుభాషితం’ అనే మానసిక పరిస్థితిలో ఉన్నాను. ఏదిరాసినా తప్పలేదు. అనుకోన్నది అనుకోన్నట్లుకాక అధునాతన- అనే ఎక్కువేటకే ఆంధ్రాకి కావలసిన విధంగా తర్జుమా చేయడంలోకి దిగా. అయినా దేశంలో లోకంలో ఎన్నెన్నో ఇరుగుకూడంటే ఆ తుపానుగాలులకి నిజమైన కవికా బృందయవీణ స్పందింపక

తప్పదు. నాకు అనందానిచ్చే 'తానం' వాయించుకోక - పురజనల కోరికమీద అల్లాపాపాటలు వాయించేస్థితికి వచ్చా. అందుకే రాజకీయ పద్యాలు, కావ్య పద్యాలు రాయడం సంభవించింది. అందులో కవిత్వంలేదు అని నాకు తెలుసు. పోనీ తాత్కాలిక రాజకీయ ప్రయోజనం ఉండికదా అని సంకృప్తి పడ్డా. అయినా అది నాకు లోలోపల తృప్తినివ్వలేదు. చెప్పగలిగి, చెప్పకుండా గొంతును మూగచేసుకోడం బిడ్డలకే అమధ్య 'జీర్ణమంగే సుభాషితం'లోకి వ్రాసిన పద్యాలందా 'ఒక్కా ఓ చెయి' మొదలైన పద్య శీర్షికలతో అచ్చు వేశా. ఇవి నల్లల కవిత్వం. ఇదికూడా నాకు స్పృహ నివ్వలేదు. ఎంటే కొన్ని కొన్ని పాదాలు కొంతమందికి కొరుకుకు చదవబడి. "ఓంక 'కొత్తపద్యము' రాయడం మానేద్దాం" అని నిశ్చయించుకొన్నా. రాస్తున్నవి ఆసీశా. కవిత్వం రాయడానికే ఉత్సేగం ఆగిపోతున్నది. అందుచేత ఉత్సాహం ఆగిపోతున్నది. కవి మినిలోకి చేఖులు రాయడంకూడా కవిత్వంలాంటిదే. అదికూడా అసాధ్యమవుతున్నది. అంచేత నీకు సుప్రసిద్ధమైన ఉత్తరం వ్రాయలేదు. ఎవరో ఒకరిద్దరు పచ్చడియ్యలైన మిగిలిన గర్ల ముఖయ్యలు స్వేచ్ఛగా మాట్లాడుకోడంతప్ప మరేం చెయ్యడంలేదు. ఇవారే ఆంధ్రప్రభ ఆదివారం దైనిక పత్రికలో నీ వ్యాసం చదివా. అది చదివాక నీకు ఉత్తరం రాసి నత్తువ వచ్చింది. అందుచేత రాస్తున్నా.

నా త్వమేవాదకం అర్చయ్యాక వచ్చిన ఉత్సాహవీరే పుత్తరం నీ ఒక్కటి దగ్గరనుంచే వచ్చింది అప్పుడు నీకు నేనొక జవాబు వ్రాశా. జ్ఞాపకం ఉందా? రమారమి మనమిద్దరమే ఒక పథంలో ప్రస్థానించుకున్నట్టు మనం పురోగమించక తప్పదని వ్రాసినట్టు గుర్తు. ఆ తరువాత టైరాగి పద్యాలతో టైరాగిలో నాకు పరిచయమైంది. అతడుకూడా మనలాగే సుధకవి అతట్లకూడా అసేతులు అర్థంచేసుకోడంలేదు. అతడి కవిత్వాన్ని ఎందరు ఆపాదించగలిగారో నాకు తెలియదు. అప్పుడు పూర్వం నాలోవచ్చిన నిరాశా భావాలు మరి తీగలు పొగాయి. ఇంగ్లీషుపద్యాలు వ్రాసినందున నా పద్యాలు అర్థంకాలేదని పండితులు వాపోయ్యారు, వనే కల్పిలేని భారతీయ పద్ధతుల్లో వ్రాసే టైరాగి సంస్కృతపదభాయిష్టమైన గుంచీకవిత్వంకూడా ఈ పండితులు గుర్తించలేం అని మథనపడ్డా. టైరాగికి వ్యాఖ్యానం రాద్ధాహ అనికూడా అనుకోవచ్చు. టైరాగి తన పద్యాలు పుస్తకరూపంలో తేజదానికి ప్రయత్నం చేస్తూ కొన్ని తిరగరాస్తున్నాడు. అది అచ్చు అయ్యేంతవరకు నేను వ్యాఖ్యానం

లేకపోతే కనీసం టిప్పణి రాస్తానని చెప్పాను. జైరాగి ఒప్పుకొన్నాడు. అలాగే తదితర సవకవులకి అర్థం చెప్తామనుకొన్నాడు. నేను చెప్తామనుకొని చేయనిపని నువ్వు ఈ ఆంధ్రప్రభ వ్యాసంలో చేశావు. అందుకు నా ధన్యవాదాలు.

నీకు గుర్తుందా? ఈమధ్య కొన్ని నెలల కిందట ఎవరో తెలుగు స్వతంత్రలో ఒక వ్యాసం రాస్తూ అందులో నేను విశాఖపట్టణం నభలో నా 'తృమేవాఽహం' కవిత్వం కాదనీ, అందులో నేను కృతకృత్యుణ్ణి కాలేదనీ అన్నట్టు ఇంటింటి చాదికీ జవాబు రాద్దామనుకొని కొంత రాశాననీ ఆ జవాబు బొత్తిగా స్వీయ శంఖ పూరణంగా ఉంటుందేమో అని మానేశా. International P. E. N. President O. V. wedgwood 1952 Anthology కి పేరిక రాస్తూ ఇలా అంది - "Whenever the poet has the desire to treat the language as a living thing there will be experiment and there may well be obscurity. whenever the poet has a live reaction to the people and the world about him there will be the personal asides and the topical allusions which, one day, may stand in need of explanation in a foot note. These things are not peculiar to the twentieth century." ఇది మన విమర్శకులుగాని, పాఠకులుగాని తెలుసుకోరా? తెలుసుకొన్నా ఒప్పుకోరా? ఒకటిమట్టుకు జిం! Waste land తెలుగు మాతాక పాతికేళ్ళకి ఇలియట్ కి నోవెల్ ప్రయత్న ఇచ్చాక మన పాఠకులు అవుమకావోలు ఇలియట్ గొప్ప కవే అని హిస్టోరియన్లు, కనబడ్డ ఇంగ్లీషు బుక్ స్టాల్సుకి వెళ్ళి ఇలియట్ ని కొనుక్కొన్నారు. అలా కొన్ని వాళ్ళలో పోనీ Obscure గా ఉంది - మన కర్థంకాదులే అని ఉరుకున్న చామ్యూకూడా అనేకులు లేకపోలేదు. C. V. wedgwood మనచాగా అంది "Laziness of mind makes many people mistake the unfamiliar for the incomprehensible." మన పాఠకుల మానసిక సోమరితనాన్ని, తుబ్బపట్టిన మేదశ్శీని నీవు రాసిన వ్యాసాల్లాంటి ద్రావకాలలో ప్రాసం చెయ్యాలి. అప్పుడు గాని కిలంపోడు.

"Genuine poetry can communicate before it is understood" అన్న ఇలియట్ నూత్రితో నేను పూర్తిగా విశేషవిస్తాను. అనుత్రమీచే నేనుగాని, నువ్వుగాని, జైరాగిగాని రాస్తూవచ్చాం. అవ్యప్తవశాత్తూ నువ్వు నీ రచనలు వృత్తాలలో అనేకంచేశావు కాబట్టి ఖండవల్లి లక్ష్మీ నరణంజనంగారివంటి చామ్యూ తెంటనీ అర్థంచేసుకోగలిగారు. నువ్వు తప్పిన్నమైన పద్ధతిలో రాసినవి అయిన అర్థంచేసుకోలేదనీ, చేసుకున్నప్పటికీ వార్షించిఉండనీ అనుకొంటాను.

I think we have to fight alone battle అప్పుడప్పుడు మాధవా! మరల నిమ్ము అని రథాన్ని తిప్పేదామనుకొంటానుగానీ నీలాంటివాళ్ళు సామాన్యజాతానంటే అంతకంటే తేరేంకావాలి!

నువ్వు నేనూ అభ్యుదయ కవిత్వ ప్రయోజనాన్ని గుర్తించాం. మన కవిత్వం ప్రజలకోసం అని మనకు తెలుసు. మన ప్రయోజనం సాధించలేని కవిత్వం మనకి రుచించదు. గానీ కవిత్వంకానిది మన ప్రయోజనంకోసం ఎవరు వ్రాసినా అది ఆనలే రుచించదు. అభ్యుదయ నిరోధకుడు కవిత్వం వ్రాసినా అది కవిత్వంగా మనం గౌరవిస్తున్నాం. ఆ శిల్పాన్ని మెచ్చుకొంటున్నాం, గానీ దానిలోని ప్రతివిప్లవాభావాన్నీ ఖండిస్తున్నాం. శిల్పంలేదాన్ని మనం ఎంత ఉత్తమాదర్శపీఠితమైనా వార్షిందలేకపోతున్నాం. ఇది బాధాకరమైన మనస్తత్వం అంటారు. 'మన'వాళ్ళు. నిజం తేకపోలేదు అనిపిస్తుంది. గానీ శిల్పం ఉండికదా అని, అది అర్థంకాలేదునుమా అని ఎంత అభ్యుదయభావజనితమైన కావ్యాన్ని కూడా మనవాళ్ళు ఖండిస్తూఉంటే మనం ధైర్యమాలో పడక తప్పదు. "ఓర్వీక లేని కవిత్వాన్ని నేను ఊహించలేను. ప్రత్యేక సంవిధానరహిత చాక్లెట్లనుందో వాన్ని.....నేను కవిత్వంగా ఎంచలేను" అని నేను ఎప్పుడో పోతునుందర్కొనానా. ఈవిధంగా నేను కొందరికి మారమయ్యానేమో అని అనుపించింది. అయినా ఇప్పటికీ నేను చైతే అన్న ఘృడవిశ్వాసం నాకుంది. నిన్నుగానీ, వైరాగినీ గానీ, నారాయణరెడ్డినిగానీ నేను గౌరవిస్తే మీ శిల్పాలే. మనకు అభ్యుదయ దృక్పథం ఉండడం మనం సుకవులమనడానికి తప్పనిసరి. కొంతమందికొదన్నా మనం మన విశ్వశ్రేయ - కాంక్షని ఒదులుకోలేము. గానీ వత్సరం ప్రజలకి బోధపడడానికి మనం మనశిల్పాన్ని విసర్జించి సులభగ్రాహ్యంగా వ్రాయాలి అని కొన్నార్చు కింకల అనుపించింది. అందుకే నాత్వమేవాసం ప్రజాకవిత్వం కాదు అని నేనుకొన్నిసభల్లో దాన్ని తోసేశాను. ప్రజాకవిత్వానికీ, అభ్యుదయ కవిత్వానికీ తేడాఉందిఅంటే కొంతమంది మిథుని నామీద విరుచుకుపడ్డారు.

"నరానరా నిరబండి" అనేపాట ప్రజలకి సులువుగా బోధపడుతుంది. కొన్నిచోట్ల ఆనందాన్నికూడా ఇస్తుంది. ఇది అభ్యుదయ కవిత్వమా? కాదు. భూర్జుని కాళహస్తీశ్వర శతకం కాదనగలమా! ఈ పద్యాలు సాధారణ ప్రజలకి తెలుసే అర్థంకాకపోవచ్చు. ఇవి ప్రజాకవిత్వం కాకపోవచ్చు. అయినంత మాత్రాన కొట్టిపారేయకూడదు. ప్రజాకవిత్వానికీ, అభ్యుదయ కవిత్వానికీ తేడాఉంది. ప్రజాకవిత్వం అయినా అభ్యుదయకవిత్వం కాకపోవచ్చు.

అభ్యుదయకవిత్వం అయిన ప్రజాకవిత్వం కాకపోవచ్చు అని నేను ఎంత వాదించినా ఒప్పుకోలేదు.

5-11-58.

మీ రాసినదంతా నీ వ్యాసం చదవగానే వెంటనే రాసినది. ఇక్కడ దాకా రాసి వారం పదిరోజుల (P) ఆగాను. ఇంతవరకూ నిన్నో మొన్నో శ్రీశ్రీ చదివి ఒకటన్నాడు. “కవికి నిజమైన శ్రోత మరొకరివి. కొందరు కవులు తమ రచనలకి కామే శ్రోతలై ఏ ఇబ్బందిలేకుండా ఉన్నారు.” శ్రీశ్రీ మాటలని కొట్టిపారేయ్యి రేకపోయినా పూర్తిగా నమ్మలేను. శ్రీశ్రీ కూడా at heart, art for art sake అని నమ్మేవాళ్ళ కోవలోంచి వచ్చిన వాడు. నేను art for people's sake అని గాఢంగా విశ్వసించుతా. (అయితే ఎది art అంటే అక్కడే చాలామందిలో పేరీలు వస్తాయి) బూర్జువా కవులంతా art for art sake వాళ్ళే. Christopher Candwell వీర్యమనసించి చాలాచోట అన్నాడు. Each important Bourgeois poet is revolutionary. They attempt to reach an object in a mirror, only to move farther away from the real object నేనిండాక పూర్తిగా ఉదాహరించానీ, పూర్తిగా ఇబ్బందికి అభ్యుదయకవి! శ్రీశ్రీ, సుప్రస్, నేనూ ఇటువంటి అభ్యుదయ కవులం కాకుండా ఉండాలంటే మనం చాలా పాత ‘వాసన’లని తెంచుకోవాలి. పడకకుర్చీ అభ్యుదయకవుల Revolution ఎవ్వరూ Reality నుంచి పలాయనమే!

నీ కొన్ని పద్యాలనీ, రాసిన, నా త్వమేవాడన్న ప్రజలు ఎందుకు అర్థం చేసుకోరో నాకు ఈ మధ్య బాగా అలోచించాక తెలిసింది. Christopher candwell మాటలు విను “The poet is the most carit of winters. His art requires the highest degree of technical skill of any artist, and it is precisely this technical skill which is not wanted by the vast majority of the people in a developed capitalisam. He is as out of rate as a mediieval stone-carver in an era of plaster cast. As the virtwal proletarianisation of society increases, the conditions of men's work, robbed of spontaneity more and more make them demand a mas preduced “low brow” art, whose flatness and shallowness serve them to their un-freedom. The poet becomes a “high brow” a man whose skill is not wanted. It becomes too much trouble for the average man to read poetry.” శ్రీశ్రీ మరో ప్రపంచాన్ని బిగన్నా

ఘన రథచక్రాన్ని గాని చదివే విద్యార్థులు “కవితా ఓకవితా”? అట్టే చదవకు “low brow” కవిత్వాన్ని ప్రజలు కోరుకున్నారని కవి ‘అలిగి’ వాళ్ళని తిడుతాడు నేను గోపాల శతకంలో

ఏదంబులకు మంగ లెంకడే బుగునేటు

ప్రశ్న సెప్పను మాల పాపిగాదు

కయితములే సెప్ప బోగము చినెంకడే నరి

సంత కడైకు సాకరల్లి”

అంటూ ‘వాపోతాడు’. కూచిమంచి తిమ్మకవి “కాపుకవీశ్వరుల్ కంచరయోగులు సాత్వాన్వైషణ్యుల్ సారథులు..... భూతలంబున గలిదోషశాతుకమున బ్రబులులైరింక నేమి చెప్పంగవలయు” అంటాడు. పాపానిపాక ప్రభువులు తమ కల్పనలని అర్థంచెనుకోలేదని ‘అలగా’జనాన్ని నిందిస్తే ఎవరికెవ్వం. “పాపాని దపి పీయూషం న్యందతే?” ఏమో పిండదాక్షి కేముషికావారి!

తృమేనానాలో కావ్యాన్ని ప్రవాహంగా ఉపేక్షించాను. పర్వతదళ, ఉపనదులు ప్రవాహదళరాశికే నదీ ముఖద్వారాన్ని సాగర సంగమాన్ని రాద్ధామని మానేశాను. ఈ ప్రవాహం కాలానికి వర్షాయవదం. కాలానికి సంకేతం గడియారం. గడియారం మనసంఘం. గంటలు శ్రీమంతులు. నముహు మధ్యమతరగతివాళ్ళు. 7. కెండ్లు ‘అలగా’ జనం. చిన్నముల్లు శ్రీమంతుల మనస్తత్వానికి సూచి, పెద్దముల్లు మిడిల్ క్లాస్ వాళ్ళ భావాలకి బరామీటరు. పెద్దొడ్ల ముల్లు శ్రామికజనుల ఫిలాసఫీకి కొలబద్ద! ఇనకగడియారం, నీటిగడియారం పాతకాలపు సంఘాలు. స్టాఫ్ తాచి విప్ల‘వాన్ని’ ‘టైం’చేసే సాధనం. పెంట్లొలం చెప్పకొచ్చేదు. ఈవిధమైన సంకేతాలు వాడుకొంటే చెప్పేదాకా ఎలా తెలుస్తాయి!

ఇంతకీ నీకోవిషయం చెప్పాలి. తృమేనానాం రాయదానికి ఏది పోస్ట్ పులిమిచ్చిందో ఎవరికీ ఇంకా తెలియదు. ఎప్పుడోనా అవకాశంవస్తే బయలుపెట్టి! ననే ‘తెలుగు న్యకంఠ’లో రాసిన అతనికి జవాబురాస్తూ విశదపరుద్దామనుకొన్నా. గాని చెయ్యటంలేదు. కనక ఈ అవకాశం నీకు వెచ్చలేస్తున్నాను, కాద్యత నీ భుజాలమీద పెడుతున్నా!

1948 వ సంవత్సరం జూలై చదవకారీలు కృష్ణానదికిలో “నాకొద్ద నాశ్రీత్యం ఎన్నడో పోయింది” అనే పతాకలో ఒక “రజాకొద్దచే చెరచబడ శ్రీ కథనం” వర్ణించి. దాని వివరాలు ఇవి: “సుమారు చదివన్నెండు రోజుల

కిందటి విషయం. రైలు గుడివాడదాటి వెడుతోంది. ఇందువల్ల సమీపంలోకి వచ్చింది. రైలుపెట్టెలోవున్న ప్రయాణీకులు హైదరాబాదు విషయాలు చెప్పుకొంటున్నారు. రజ్వీ దురంతాలు, కాండశీకల కష్టాలు వర్ణించి, విషాదభరితులవుతున్నారు.

“ఇంతలో ఆ పెట్టెలోకిన్న ఒక వసతి లేచినిలబడింది. వలువలు తీసివేసింది. నగ్నంగా నిలబడింది. ఏమిటి భూగమని అంతా తలలు వంచుకొన్నారు. ఆమె అలాగే నిలబడింది. ఆ పెట్టెలోకిన్న ఒకవృద్ధుడు దైర్యంకేసి- ‘అదేమిటమ్మా!’ అడగిల్లవు, అలా నగ్నంగా ఉన్నావు- తప్పకాదు” అన్నారు.

“ఆ మాటతో ఆమె తోకతోక్కినదీరిగా లేచిందట. ‘తప్పా, నాకు తప్పా? ఏదోటితో చెప్తున్నారామాట. నేను అడదాన్నా? నైజాం కిరాతకులు నన్ను వారంరోజు లింగా నగ్నంగా చెబుకు కట్టివే ఆట్టేపెట్టారు. నా స్త్రీత్వాన్ని అనాడే దొంగించారు. నా ఆవతరణ అనాడే పోయింది. ఇంకా అడదాని నంటామేమిటి? చూడండి, నా చూటిందా గాయాలు. స్త్రీత్వం ఒకసారి పోయిం తరవాత మళ్ళా వస్తుందా? కలెవున్నది మళ్ళీతి! మీరలా మీరొన్ని కబుర్లు వింటున్నారు. నేనేం స్వీకారపరిచినలేదీ. మీరలా వడవలసింది’ అని ఒక్కొక్క ప్రయాణీకుని దగ్గరకువచ్చి నిద్ర పట్టికొన్న గాయాలు చూపింది. పెట్టెలో వాళ్ళంతా కళ్ళలో నీలవ చుకొన్నారు. ఆమె విషాద గాథవిని కన్నీరుకార్చారు. తరువాత ఆమె వలువలు కట్టిచి వెళ్ళి ఒకచోట కూచుంది.

“ఆమె ఇలా ఉన్నప్పుడు అన్ని తరగతుల రైలుపెట్టెలలోకి వెళ్ళి వర్తకారం చేస్తున్నదని తెలిసింది.

“(—ఆ దృశ్యం కన్నాకా అది ఆమె నాక్కులువిని, కన్నీరుకార్చిన ఒక ప్రయాణీకుడు.)” పండిత బ్రహ్మ చంద్ర ఈ వార్త చదివాక త్వమేవాఽహం మొదలెట్టా.

“అలోచనల ప్రయత్నం, పోయిన్లు

పురుషుల III క్లాస్ లోగా చెల్లగలిగి

చిట్టెలుకలగలిగి, చెదిపురుగులగలిగి

చిన్న చిన్న నీమలగలిగి నింభాక్షణ. రెయిల్లో, రెయిన్లో

చెయిన్పులేని మగాళ్ళముందు చెదిపురుగులుకాని మగాళ్ళముందు

నిటారుగా నింతాని తనబట్టలు నింపాదిగా కావీగా ఒలచుకొనే

నిటారుగా నిస్సంగుగా నింతానే నీతిమంతురాలు.”

అనేదానికి కృష్ణావరణంలో రిపోర్టు అర్థం.

పోలీసువర్గం భార్యం తెలుగుగా అంతస్యధ్వంసంపైయినదేశం లాంటిది. 'స్పెన్సర్ సివిల్ వార్' యూరోపులోని మేనావులను కదిలించింది. తెలుగుగా భారతకవులను కదిలించగలిగినది. స్పెయిన్ నుక, ఆడెస్, స్పెండర్, సి. జే. లూయీస్. జాన్ బి. చార్లెస్ వానిన కొవ్వొలు ఖండాలుగా అఖం డాలుగా కదివినవాడిలో కృష్ణావరణంలోని రిపోర్టు 'స్పెయిన్' భావాన్ని కలిగించక మానదు. "స్పెయిన్ లో కా. లో స్పెయిన్" అనే త్వమేవాహంలోని రెండవరైతుకి నంత అర్థం ఉంది. పోలీసుకోగలరా? తేమ్ము జాయిస్ Finnegans wake లో నది కదానాయిక. బాల్యం ముగ్ధమటలో రాశాడు. Ninny goes Nany goes nancing by అనే క్లెయిమ్. Ulysses లో Bloom నదివర్గం చాకలి స్త్రీలు స్వల్పం ఉనుకన్నావ్యవసాయం నందరించే భట్టంలో Cant hear with waters of, lithering thatthering waters of, my toes w nt mo-o-o అనే ప్రవాహం స్వల్పంలో రాశాడు. అదేకెల్మర్ని మనస్సులో పెట్టుకొని చూడమిళ ముగ్ధాల గా కనంగా ఉండాలని కొవ్వొల్ని మొదలెట్టి కుప్పే పొడవులోకి దిగా. పర్వతాలలోని సెలయేరు లాగ ఉండాలి. పూర్వం 'బొమ్మల' మొట్టమొదటి రాశా. 'జీవము' నుభాషితం' పంచేస్తా! పంచ వాడైపోవడం.

Dylan Thomas రాగ రాసినవా "A poem by myself needs a host of images because its centre is a host of images. Each image holds within it the seed of its own destruction, and my dialectical method, as I understand it, is a constant building up and breaking down of the images that come out of the central seed" Dylan Thomas మరీ చాలా కొద్దివాళ్ళు రాస్తూ Linden Huddle Stone అనే అడుగు It is the high frequency of this cycle of images that makes Thomas work so difficult to understand, for the reader is bound to lag behind on one image while the poet has flashed over to another" అన్నాడు. Dylan Thomas భాషలో పోయిన నాలోకాదా ఇదేలోపం అని నాకు తెలిసింది.

తెచ్చి కృష్ణ, విజయవాడ జరిగేయవ్వంలో ఆశయాన, ప్రతిఫలానికి అరిగే కుట్టలో చిత్తవర్జనల దున కవిత్వం జయించింది. మనంచేసే పరిశోధనలు చనిపోవచ్చు. గాన E. E. Cummings చెప్పినట్లు "The most we die, the more we live"

"నా తనస్సు ఫలించి, నా గీతం నుండలలో ఘోషిల్లగ

నా జాతిజనులు బాదుకొనే మంత్రంగా మోగించాలని."

ప్రతి కవి అనుకోవాలి. అది సాధించడానికి- కృషిచెయ్యాలి.

If the lost word is lost, if the spent word is spent
 If the unheard, unspoken word is unspoken, unheard.
 (T. S. Eliot)

నాకు నేను C Day Lewis లాగ చెప్పకొంటాను.

Let yours be the stand and stir
 Of a flooding indignation
 That channels the dry heart deeper
 And sings through the dry bone

ఈ ఉత్తరం అనంతంగా సాగింట్టుకొని ప. మ. ద్వారా ముఖముభి కలుసు
 కొంటే మంచిది. అన్న మాటలకు నాం.

తెలంగాణ పరిమితులను ఎప్పుడోస్తూనే వోజుల మంచు తెరలలోంచి
 తెలియకుండాపోయింది. రేపు వాళ్లు 'ఎన్నోమీ మనసు'లో ప్రకాశింపకుండాపోయింది.
 ఎప్పుడో ఒక్కప్పుడు వస్తా.

నారాయణరెడ్డిగారి నా సమనాథులు చెప్పింది. ఆయనో నాకు
 పరిచయం లేకపోయినా అన్ని కవిత్వంతో ఉంది. ఆయన మంచి కవిగా నిలబడ
 తాడు. అందుకే అలాగ నిలబడాలనే మొహమాటం లేకుండా అతనికే నేను
 రాసిన మొదటి ఉత్తరంలోని (అప్పుడు ఆయనో ఒకే ఒక్క ఉత్తరం రాశా)
 ఆయనలో నాకు శక్తినిచ్చింది. కనిపించుకున్నాడని అప్పుడు. అందుకు ఆయన
 ఏమన్నా అనుకొంటే ఆయనోవాలి. ఆయన స్వంత గొంతుకని మరీ
 స్వంతం చెబుకోవాలనే అని రాసినది చెప్పింది.

రాసున్న పత్రికలో తెలంగాణ, సాహిత్య సాంస్కృతిక మార్గంపై
 ఆపుతుంది. తెలంగాణనుండి భావిశిక్షణమూలం తెలుస్తుంది. నా తెలుసుకొంటుంది.
 కోస్తాజిల్లాను స్పష్టపరుచుకున్నాయి. నాయులులో భాగీధియం బాగా కలుగ
 లేదు! తెలంగాణ అంకితం నా మదిల్లో పెరిగిపోయి కనబడుతున్నది. మన
 చేయవలసిన విషయం చూచుకున్నాయి. తెలంగాణనుండి వచ్చేసిన కవులు సరైన
 దృక్పథంతో రచించాలి. ఏ Influence అక్కడి కవులలో చూపించుకుంద
 ఉంది. వాళ్ళందరినీ వ్యక్తిగతంగా ఒక్కొక్కరూ ఒక్కొక్క గొంతుతో, భావంతో
 అవతరింపజేయాలి. చెయ్యవలసిన విధి. అన్నాను. అనుకరించడం మానవలసివస్తుంది, గాని
 మళ్ళీ వాళ్ళు చెయ్యవలసినది సక్రమవిధంలో చెప్పింది.

ఈ ఉత్తరానికి బలాలు రాస్తావా? నా ఎన్నోమీ పాతదే!

అరుదైనది.

10, Sadulla Street, T. Nagar,

M A D R A S - 17.

ఉత్తరానికి ఎదురుదాస్తా

Your comrade in words

అరుదైనది.

కల్పన - నవ కవితలో దాని స్థానం

శ్రీ దాశరథి

“కేచిత్ కవీశాం నవా ద్విష్టిక” — (నృన్యాలోకం)

వర్తమాన కవులంతా ఆధునికులు కాదు. వారిలో ఆధునికులు కొందరే. ఈ శతాబ్దంలో వెలసిన కవులందరినీ వర్తమాన కవులనవచ్చును. వీరిలో మళ్ళీ వ్యాసునివలె మహాపురాణం సృష్టిస్తామని చెప్పేవారు కనీసాహూవున్నారు. అట్టివాళ్ళను నేను అధునికులు అంటేను, ఆధునికత ఏమిటో అని అడిగితే అతన్ని గూర్చి చాలా చెప్పవచ్చుగాని మొల్లమొల్ల అతిగా వుండవలసిన లక్షణం మతాన్ని గురించిన దృష్టి తీకబోవడం. మతం ఈనాటి లోకంలో మానవుడికి ఉపాదేయంకాదు. అట్లాగే గతం. గతాన్నిగూర్చి వలసిన కోరికలు పోయినై. ఇప్పుడు కవి భవిష్యత్తున్న కలవాడై ముందుకు సాగాలి. పేర్ల నవవృష్టి అయినా, ఈ నవవృష్టి వున్నవాడే వ్యాపి మాటలోంచి బయట రెగిలవచ్చే కావ్యాల్లో నవకల్పనాల, నవచింతనల కొద్దులు కొద్దులుగా కనిపిస్తాయి.

కాదాసామి, కాలం గెలుపాన నవకల్పనలు గూర్చిన ఆలోచన పోయిందనుకుంటాను అది కాదు. కాలం గెలుపే అని ఆలోచించిన భయపడి కవులు స్వతంత్రంగా సాతన కల్పనలు చేశానికి నేమి జేయబట్టి ఒక వేయి సంవత్సరాలకుపైగా పృథ్వియు నా కన్న నమించి వాడుకాదు. అతడు సృష్టించి అయినప్పుడు అతడు నన్ను కన్నావాడి బుద్ధి అయి, దాని సరిహద్దుల్లోనే పోరరాడవలసి అవసరమైనది. ఈ బుద్ధి ప్రసవ కవులు సేవ శతాబ్దం నాటి నుంచీ ఎక్కి చాలుకున్నారు. కేవలం ఆ సృజనతా కేసులతోనే బరిదయంగల మనకు ప్రేమించి సంపదించామంటే, అప్పుడు కవులు కావ్యాలలో చేసిన నూత్న కల్పనలు మున్నగువానిగూర్చి శ్రీశ్రీ వంటి పాండిత్యవంతుల నేమిచేతంలో తెలుసు. పాల్ ఎలువాడ్, అరాగా, క్లాడ్ రాయమంటి వంటి మహాకవులు తమ కావ్యాల్లో హాసించిన చమత్కారాలు ఆధునిక కాలంలో మరే భాషలోనూ కానిందపు అని చెప్పవచ్చు. వీరినూ అధివాస్తవిక కవులు. తెనుగుదేశం అధివాస్తవిక వాదాన్ని సూర్యావట్టి, వాడపేరుమ్మిత్తి పోషింపక తెలివితక్కువ తనాన్ని రుజువుచేసుకుంది. నీలం ఆలోచిస్తే అధివాస్తవికత నవకల్పనలకి ఎంత దోహద మిచ్చింది! ఎంత అలంకారం కలిగించింది!

అసలు కొంతరకంగా ఉపాంశదానికి మాకు స్వేచ్ఛవుండని ఘంటాశభంగా చెప్పి కొందరు పెడమొహం విద్వాంసుల కాస్తోక్త ప్రవచనాలవత్రాఘాతాలకు

గురియై, వాటిని తట్టుకుని మేల్కొన్న తెలుగు మహాకవి శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణ కాశ్రి. ఈయన కవిత్వాన్ని తెలుసుకోలేనివాళ్ళు, అందులోని చమత్కారాలకు ఓర్పులేక వాటిని కుగివల్చవట్టిన కొలమానాలతో కొలిచి కొలిచి నిందించేవాళ్ళు ఈనాటికీ అక్కడా అక్కడా మిగిలివున్నారని వింటున్నాను. ఇక ఆరుద్ర వంటివాళ్ళ రచనలకు (వారిదృష్టిలో) తావేదీ? అయితే కాలం ఈ దివాండుల చేతిలో బుడికాదు గనక, ఓయ్యారంగా కృష్ణకాశ్రిని పతాకగా చేర్చుకొని, శ్రీశ్రీ, ఆరుద్రలను రెండు చక్రాలుగా అమర్చుకొని, మహాకథలూ వెళ్ళి పోతున్నది.

పేరు కావ్యాంశంకారాలలో విప్లవం తెచ్చినవాళ్ళు. ఆడెక్, ఇంటర్నెట్లు అంగ్ల కవిత్వంలో ఇలానే చేశారు. అసో కల్పనలు, అలంకారాలు, చిత్రాలు ఈనాడూ ఎందుకు చెప్పా అంటే కవి చెప్పవలచుకునేది వట్టి నగ్నమైన తార్కిక విషయంకాదు. అది శాస్త్రజ్ఞుడే చేయగలదు. కవి వాస్తవాన్ని చెబుతూ, దాన్ని తన కల్పనలలో మరుగుపెట్టి మనకు అందిస్తాడు. అతడు విమర్శకుడు, విజ్ఞాని, వినోదకుడిగా. అతడు చెప్పవలచుకున్న విషయాన్ని మనం ఇష్టపడకున్నా విడిచిస్తాడు మనకు. మనం సీటికగా వింటాం. అందుకు అతను ఉపయోగించే ఎత్తుగడలలో ఆ మాటబోమ్మలుకూడ పోకటి.

కల్పనలు రెండు రకాలు. ఒకటి: మేధాగత కల్పన, రెండు: అప్రత్యక్ష కల్పన. మొదటిదానికి కాన్యకాంగిణ భావం ఆధారం. రెండోదానికి హృదయోద్వేగం ఆధారం. కొన్ని సందర్భాలలో ఈ రెండు కల్పనలూ ఒకదానిపై ఒకటి ఆధారపడి ఒకదాన్ని ఒకటి బలపరుచుకుంటాయి. అట్టి సందర్భాలలో దీన్ని శ్లేష్ఠకల్పన అనాలి. ఈ వ్యాసంలో కల్పన అనే శబ్దం నేడు వాడినప్పుడు అది వ్యంగ్యము, అలంకారాలు. ఇతర శబ్ద నాదచిత్రాల ప్రగాఢ సమ్మేళనం వల్ల ఏర్పడిన మాటగా భావించాలి. కల్పన (ఇమేజరీ) దీనికే పర్యాయపదం అనవచ్చును.

మేధాగత కల్పనకు చెందిన ఉదాహరణలు కృష్ణకాశ్రిలో అనేకం చూపించవచ్చును. ఈ క్రింది గేయం పాడి మీరే వినండి లోలో.

మింట నవలనా మెరయచుక్కల కంట జూచితి కాంక్షలూరగ
కాంక్షలూరిన కొలిచి చుక్కలై కాంచి బ్రతుకే గడపితిన్.

చేతి కంటెడు పూలకొరకై చేయిచావక, చేరి కోరక

దూరముగ లేవంచు వానిని దూరి వదలితిని.

మింట చుక్కలదృశ్యమాయెను చేతి కందెను పూలు వాడెను
సార హీనపు జీవితమునకు కోరికలె మిగిలెన్.

చుక్కలు, పూలు, కోరికలు: కోరికలు, పూలు, చుక్కలు; కోరికలు ఒకమాటు
పూలు, ఒకమాటు చుక్కలు. కోరికలు తీరువ్వును పూలు, తీరనవ్వును
చుక్కలు. పూలూ, చుక్కలూ ఉపాదేయములే కాని వీరిన కోరికలు కృష్ణ
శాస్త్రీకి విడిచిరావు. అందుకే చుక్కలపై కాంక్ష. ఆ కాంక్షలు అనంతంగా
ఉరుతాయి. చుక్కలు అనంతంగా మొలస్తాయి. ఇది మొలచి వెండు గేయాల్లో
మనకు తెలుస్తోంది. మూడో గేయంలో - సారహీనపు జీవితానికి కోరికలే
మిగిలాయి అంటున్నాడు. సారహీన జీవితానికి కోరిక సాధనపై ప్రసాదిస్తుంది.
ఇక్కడ కోరిక అటుచుక్కలక, అటుపూలక పోలిక. అందువలన చుక్కలూ,
పూలూ వెండిగా తనకు ఒక రేపు అంటాడు.

వికారలోకం ఎక్కడలోనో పాడించి ప్రసాదిస్తాను.

పెట్టోపున్న నీ ఆశయాల జవరాతి జవనాల నుంచు కొంటుంది.-(ఆమర్)

నక్కనునీ, అందులో విడిచి కత్తుల్ని జవరాతిని తీసికొని 'ఆశయాలూ'
నుంచుకోవడం మిగులుతున్నాయి. లోకంలోని దుష్టసంఘటన నీతికుంతుడైన
మానవుని ఆశయాన్ని చూసి ఘోరంగా చెప్పడానికి మనముందు విచిత్రమైన,
నూటియైన ఒక చిత్రాన్ని నిలువో పెట్టి వాస్తవం విశ్లేషిస్తున్నాడు ఆమర్. ఇది
సంపదించాయ సిద్ధమైందే. ఇది మన అంతు అంతగా అంచేపోలికయే. కాని,
కొన్ని చోట్ల మనం ఆమర్ని చూడమంటున్నప్పుడు పోలుకోలేం. దానికి
కావలసిన స్వచ్ఛందస్వేచ్ఛల మనకు లేదు. ప్రతి చిత్రం చూడడానికి కళ్ళతోడు
ఆధారంవలె మనకు వ్యాఖ్యానం ఆధారంకావాలి. కాలిదాసాదుల కావ్యాలపై
కువ్యాఖ్యలూ, కవిమర్శలూ చేసివాళ్ళ దుర్బుద్ధివలన కాలిదాసు కావ్యం
చెడలేదు. "భారతీ కాలిదానవ్య కువ్యాఖ్యా విమమూర్ఖితా" అని బాధపడి
మల్లినాథుడు సంజీవినీ వ్యాఖ్య రాశాడు. అయితే ఈనాటి నవకల్పనలకు
వ్యాఖ్య వ్రాయవలసిందేనా? అంటే అక్కరలేదు. ఈనాటి మానవుడు నిశితంగా
చూడగల శక్తి కలవాడు. ఇంకా అలవరచుకోగలకు ఆ శక్తిని. అది అలవడు
తున్న కొద్దీ నవకావ్యాలలోని డమర్కారాలు రోజురోజూ బయల్పడలుతాయి.
కవులు తమ కావ్యాలలోని డమర్కూర్ని గూర్చి వ్యాఖ్యానించరాదు. వాడు
సృష్టించి భూమికోవాలి. ఇదే అనాడు కృష్ణశాస్త్రీ ఈనాడు అన్నదాడులూ
లేమిన్నవి.

పైన ఉదహరించిన ఆరుద్ర గేయశకలం మనం జీర్ణించుకొన్నా, జీర్ణించుకోలేక అజీర్ణంలేని గాభరావడే చిత్రాలు కొన్ని ఆరుద్ర కావ్యంలో వున్నాయి. అవి ఒకటి రెండు వుదాహరిస్తాను. ప్రతికొత్త విషయానికి గాభరా వడదం మన అలవాటు. మా తెలంగాణంలో పోలీసుచర్య జరిగిన తరువాత చాలామంది ఆ కొత్త వాతావరణానికి అలవాటుపడలేక గాభరా పడ్డారు. వచ్చిన మార్పు మంచిదే. అది అలవకేవరకు చిక్కు. అలాగే కావ్యాల్లోని నవకల్పనల విషయంలోనూ.

నైయిన్ లో స్టేన్ గన్ లా
చెట్టు చిట్టెలుకలు
చెయిన్ లో మగాళ్ళు
చెరచిబడ్డ ఆటవాళ్ళు
చెవల్చుకుంటున్న స్టోల్స్
స్టోల్స్
చెరివట్టిన బ్యాంకులు
చెల్లని డిమాండు డ్రాఫ్టులు
చెట్టు చిట్టెలుకలు
కాకి మెడను గంగ
స్టోల్ తెలుపు, స్టోల్ తెలుపు
చెట్టు చిట్టెలుకలు

గబగబా పై వంక్రులు చదివితే భావం తెలియదు. తెలియదుగాని కవి ఇది వ్రాస్తున్నప్పుడు పొందిన ఉత్సేగం తెలుస్తుంది. ఇది ఇలియట్ లోలేని ప్రత్యేక లక్షణం. ఈ ఉత్సేగం గమనించబడన తరువాత ఈ వంక్రుల్లో ఒకటి రెండు విడిచేసి చదవండి. నేను నేనూ అంకెల ప్రకారం చదవండి. తరువాత రెండు మారులు ఒకేవరసలో "చెట్టు చిట్టె లకలు" చదవండి. తరువాత 8, 9 వంక్రులు చదవండి. తరువాత మీరు గమనించే అర్థం ఇది:—

ఆడవాళ్ళను బంధించి స్త్రీలను చెరుస్తున్నారు స్టోల్స్. స్టోల్స్ బలమైన వాళ్ళు. ఇది ఉపాసించేవరకు మైత్రాచిక కార్యకలాపాలు చీకట్లలా మన కళ్ళ ముందు పరచుకుంటాయి. ఆ చీకటిలో మనక మనకగా కనిపించి కనిపించక-నట్లంటే కాకి శరీరంలో మెడవద్ద మాత్రం కాస్త మసిరంగు (తెలుపు) కనిపించి నట్లు అళి. మంచు తెలుపు. మంచుబొట్టు తెలుపు. ఈ తెలుపులోంచి మనాశాంతి బయలు పడాలి.

ఇక చెట్లు, చిట్టెలుకలు" బ్రాయిన్ లో డైన్ గనలా, చెట్లు చిట్టెలుకలు" పెద్దచెట్లు, చిన్ని చిట్టెలుకలు పంకేస్తాయి పం చేయగలవు? ఇదీ మానవుడిస్థితి. వీడు చీమగా మారి, దుష్టశక్తులు పాములై, చీమలలో సంఘటనకత్తి పెరగాలి. ఇది తరవాత పంక్తుల్లో చదవండి (త్యమేవాహం)గా ఇలా 'త్యమేవాహం' నిండా ఉచ్చోగోపబద్ధములైన అభినవ స్వరసాద కల్పనలు కొల్లలు.

ననువుదాసు పాగ మంచుకు వీపులేదు. అది దురదతోగాని, మరో కారణానగాని కిటికీ తలుపులకు ఆ వీపునుబట్టి రుద్దడు!

"విజ్ఞానం నల్లమంచూ చూసే రంగరించి గుట్టేస్తుంది."

"కిరాణి కొట్లో ధరలు రెల్చి తమను తాము హెచ్చుచేసు కంటాయి"

ఇలియట్ ఇమేజికికన్న ఆరుద్ర ఎన్ని కెట్లు ఎక్కుగా ఉహించి మనకు భావనా వైచిత్రిం కలిగిస్తున్నాడో చూడండి.

ఇదీ సవకల్పన.

నవదృష్టి వర్షులంగా పుంబుంది. దాని ఆదీ అంతం పుండదు. అదీ అంతంలేని ఉత్తరవదార్థం. ఘామి అట్టిది, మాయకు అట్టివాడు. దైవం అనేది అట్టిది.

"మా దృష్టిది వర్షుల మాగ్నం. ఆద్యంతరహితం.

సంధ్యా పులం, సుకేహాభావులం

ప్రశ్నలే, ప్రశ్నలే. జవాబులు సంశ్చిత్తపరకవు."

—శ్రీశ్రీ.

"మాకు గోడలు లేవు"

—శ్రీశ్రీ.

.....

"బెలుగులోని చీకట్లే, ఇసుకలోని మినుగురులే చూస్తాం"

—శ్రీశ్రీ.

.....

"కుంచీకే చెడ్డక నడుకు, కంచుగోడ లున్నాయి మీకు"

—శ్రీశ్రీ.

"మీ కన్నుల చూపులు నరక శోభలో!"

—శ్రీశ్రీ.

"కావంత సమీరం నీవై, సోమంత కుషారం నీవై—

నీ ఎగిరిన తేజ విశాంగం నా పగిలిన మరణ మృదంగం

చిగురిందిన తోటలలోనీ, చిటులుంచిన చోటలలోనీ—

వలయునులై వలించినపుడే విలయములై జ్వలించినపుడే—

కాలానికి కల్పం కేస్తాం, పీమానికి గాల్పం కీస్తాం. —శ్రీశ్రీ.

“ఋతువుల రాణి ననంతకాలం మంతకవాలం తెరచుకుని,
కంచు వృషభముల అగ్నిశ్వాసంక్రమే గ్రీష్మం కదలాడి” —శ్రీశ్రీ.
వివస్నీ సూతన కల్పనల పోపులు:—

ఈ మాటబోమ్మలు చెందు ప్రయోజనాలను కలిగిస్తాయి.

(1) మన ఆహ్వానితాన్ని విపులంగా, వివరంగా విస్తరించడేసి మనకు అంకశేయం.

(2) ఒక భావాన్ని (సాధారణంగా చెప్పేదానికన్న) అధికంగా కేంద్రీకరించి, చురుకుగా చెప్పడం.

అయితే సాధారణంగా పాఠకులకు శ్రమపడ్డా స్ఫురణకురాని కవి నమయాలను ఉపయోగించితే కొంత చిక్కు ఏర్పడుతుంది. జీనీ, కెయిన్, ఆరెల్ అంటే చప్పన తెలియదు. ఈన్, ఆడం అన్నా మనవార్యకు అర్థంకాక పోవచ్చు. అట్లాగే “అక్టోబరు విప్లవం” అన్న శబ్దం వాడితే రష్యాలో జరిగిన విప్లవం స్ఫురించాలి పాఠకుడికి. ఇందుకు కొంత జగచ్చిత్ర, వివిధదేశాల గాథలూ తెలిసే వుండాలి. ఈనాటి మావవును, ఇండియా వరకో, తనరావ్వుని వరకో వాడు న కట్టుకు కూలోలేను. ఈ వసుడలం దాచి, ఇతర మండలాల దాకా తన ఆహ్వాన పరుగెత్తి చాలి. అందుకో ప్రత్యేకించి బాగా అభివృద్ధి చెందిన నాగరిక దేశాలను సూచించి తెలిసి వుండాలి. ఆ దేశాల అనుభవాలు మన స్వాతంత్ర్యోద్యమాలలో, సాహిత్యోద్యమాలలో, శాస్త్రీయ పరిశోధనా పద్ధతిలో ఎంతో ఉపయోగపడ్డాయి; పడుతున్నాయి. వివిధ రంగాలలో వాళ్ళు చేసిన పరిశోధనలు వాళ్ళురకేకాక లోకం అంతటికీ ఉపయోగపడుతున్నాయి. శమీప్యక్తం అనగానే ఉత్తర గోగ్రహణం అంతా మనకు జ్ఞాపకం వస్తుంది. “క్రిస్టయన్ ట్రీ” అంటే వాళ్ళకు దేదీప్యమామైన కాంతితో ఆ చెట్టు స్ఫురిస్తుంది “భీమ బయలు” అనే ఎరకు భారతంలో భీముడు స్ఫురిస్తాడు. “యూలిస్” అంటే వాళ్ళకో మహావ్యక్తి కనపడతాడు. ‘లాటన్ ఈటర్న్’ అంటే భోగలాలనులు అనడానికి పర్యాయంగా వాళ్ళు వాడవచ్చు. మనం పరిగల్గియు పరిశేవాణ్ని ఉత్తరుడితో పోల్చి చెప్పవచ్చు. గాంధీ, కేసన్ వంటి వాళ్ళకు జగత్తులో అగ్ని దేశాల, అగ్ని భావల కత్తలూ కాడవచ్చు. లిలిడో అనగానే తెలుగువార్యకు, (భారతీయులకు ఎవ్వరికీ చప్పన అర్థంకాదు. అంక

మాతాన ఇవి వాదరాదనకాదు. ఇలియట్ పెదక శబ్దాలు కొన్ని వాదాదు. అలా వాదితేనేగాని పాశకుడికి తెలుసుకోవాలనే ఆవృత్తి కలగదు. మనం ఇంగ్లీషులో లాటిన్ శబ్దాలు వాడతాం, వాటిని గమనిస్తాం.

కల్పనలు భవన్యత్వకంగాను, స్వర్ణశిల్పంలో కూడుకున్నవిగానూ వుంటాయి. ఇవి మరీ అర్థంగానట్లు అనిపిస్తాయి. వీటిని అర్థంచేసుకోవడానికి మనో విక్షానకాక్షంలో చూడవలసి వుంటుంది. మలాక్స్ మున్నగు ప్రాచీనపుటల స్వర్ణ శిల్పాన్ని కల్పనలకోసం బాగా వాడుకున్నాడు. "పిల్లల స్వర్ణాలు" అన్న తన కృతిలో సి. నారాయణరెడ్డి "పిల్లల సుకృష్ట నమ్మ వలనలేవు, ముద్దులు చెప్పి, శుభాటి కడలిపోవు" అని రాస్తాడు. ఒక మధురానుభూతి చిరకాలం బరికింపడాన్ని స్వర్ణంలో కలిపి చెబుతున్నాడు. ఈయన వీణ తీగలను "వల్లికి వల్లికలు" అని సంస్కృతీకరించడంలోనూ ఈ స్వర్ణశిల్పం ద్వారాక మవుతుంది. వీణకుల తంతువు తీగలుగా (లతలుగా) ప్రాకి ప్రాకి పంపిణ్యై అక్కడ పూలుపూస్తాయి. అది వర్ణాశ్లాఘ. రాగం వివిధ వివిధ గాని అవ్యక్త మాధుర్యం గోచరించదు. వీణావాదనం విని వాణ్ని గురించి కలలుగంటే మందీరై పూలు వాడినట్లు, గాలికి కదలాడిపోయేట్లా ఆ పూలలోంచి సూతన రాగా లావనం జరిగినట్లు కనిపిస్తుంది. అనలు రాగం తీగలా సాగి పైకి ప్రాకిపోతుంది. తీగ మందీరై ప్రాకిడానికి మూడు నిలలు కావాలి స్వర్ణంలో వల్లికి వల్లిక మన కళ్ళముందు జరజరా రాగంలా అప్పటికప్పుడు మన మెతుకులోకి పోతోతుంది. "వల్లికి వల్లిక" అని ఇదివరకు ఏవ్వరూ అనలేదు. ఇది నవ కల్పన. నారాయణ రెడ్డిలో, అరుద్రలో ఎందుకోగాని నాకు అనంతంగా నవ కల్పనలు కనిపిస్తాయి. వీరు ఇరువురూ కల్పనా ఘోషులు. వీరిలో అరుద్ర ఉద్వేగోద్ధత కల్పనముచేస్తే, నారాయణరెడ్డి మేధావత కల్పనలు చేస్తాడు.

"నాగకమ్ములో గగమ్ము చేర్చెకాను

మోయియలేక మోయియలేక మూర్ఛివాను"

—నారాయణరెడ్డి.

సమానంగా కలిసి పోకపోతే ఒకరి నాదంలో ఇంకోనాదం పాడుకో దానికి జరగదు. ఇది సమకాలికులై మరీ గాధాసప్తకరిని అనుకరించడమే కాని గూర్చి నారాయణరెడ్డి చెబుతాడు. అరుద్రలోని ఉద్వేగం ఈయనలో లేనట్లు కనిపిస్తుంది గాని ఉదాత్తత అకాశాన్ని చాటుతుంది.

“ఎగసిపోవు స్వర్ణముల బిగియబట్టి
ఆకాశం అవతల తల ఎరిగినాను”

—నారాయణరెడ్డి.

“విరిగిపోవు స్వర్ణముల పెంటదూకి
లోకం లోతులలోనికి కొలుసినాను”

—నారాయణరెడ్డి.

“నన్నెలా పక్షిలా ఎగురనీండి నాపై తేపకు వేలు చూపకండి
ఎనాడూ నేను మేడిమిచునుగాను ఈనాటికీ అద్దంలా వున్నాను”

—నారాయణరెడ్డి.

“గుండెపై భారంలా పయ్యెదవుంది అది విడల్చి.....”

—నారాయణరెడ్డి.

“ఎరల గొంతులందె పోకె గాలం

ఒకలోపల మురిగెను కరవాలం”

—నారాయణరెడ్డి.

ఒకలోనే మురిగిపోయిన కరవాలం అంటే ఆటంబాంబు. ఆటంబాంబు అని ఎట్లా స్ఫూర్తిస్తోంది అంటే, ఆటంబాంబును గురించి—అలా అడిగేవారికి ఏమీ తెలియదన్నమాట. ఏ కావ్య తెలిసినా “ఒకలోపల మురిగెను కరవాలం” అంటే ఆటంబాంబు అనీ—అది ఎన్నడూ వాడబడదనీ లోకం శాంతిని అర్జించుకొంటుందనీ చెప్పడానికి “ఒకలో మురిగిన కరవాలాన్ని” బొమ్మగీసి మనకు చూపిస్తున్నాడు నారాయణరెడ్డి. ఇవీ నవ కల్పన. అసెకెట్టి, రమణారెడ్డి మున్నగువారి రచనల్లో కొల్లంబుగా నవకల్పనలు కనిపిస్తాయి అవి మనకు నవ సమాజం, నవజాగృతి, నవనాగరకత, నవజగత్తునుబట్టి స్ఫుటమైన చిత్రాలను గీసి చూపిస్తాయి. చిన్నపిల్లలకు బొమ్మగీసి చూపితే ఎంత సులభంగా మనం చెప్ప దలచుకున్న విషయం కనబడుతుందో అలా ఇంకా అక్షాంశంలో వున్న మనకు ఋతులవంటి కవులు మాట బొమ్మల్లో నవత్వాన్ని ప్రబోధిస్తున్నారు. మాఘు దన్నట్లు—

“క్షణక్షణే యన్నవతా ముపైగి కదేవరూపం రమణీయతాయాః”

“నివరిక్షణక్షణే సూతనైరైవచిత్రైశ్చైర్జగన్త్యా సూత్రయన్తీ”

—(ధ్వన్యాలోక లోచనం)

‘నవ’ అంటే ఏమిటి? క్షణక్షణం సూతన వైచిత్ర్యాలు సూత్రీకరించడం—
తాడూ మరి?

అన్నట్లు నేను ఇంతసేపూ ‘వైరాగి’ని గూర్చి చెప్పడంమరిచాను. విచిత్రము
లైన మాట బొమ్మగ్ని కల్పించడంలో ఆయన దక్షుడు.

“నిరకాందోలిత మానవ హృదయంలో

వీరికాని భరితన, వీరుని ఆభయంలో

ఆకలో, నిరాకలోన తృప్తిలో దురాకలోన
విరిగిన పుష్పాల సువాసనతో
కవి నాయక ప్రేమికజన నకల శిల్పి సౌందర్యోపాసనలో
నాట్యాంగన విన్యాసంలో. యోగిజనుల నన్యాసములో
ఉరికెక్కే విప్లవ కారుని అంకితుల దరహానంలో
అనేక స్వరూపాల శతశతవిధ తరంగాల
సురుగు నల్ప దివ్యల్లో వెలుగుతుంది ఒకే వ్యోమి!”

ఈ గేయఖండం సవకల్పనల సూక్తికరగాత్ర ఉత్తమ నిదర్శనం. ఈయన
తన గేయాల్లో చూపించిన వైచిత్ర్య ఈమధ్య ఎవ్వరూ కనిపరచలేదనే చెప్పాలి.
“మూతి లోని గొంతుకలు”లో—

“మానవ మేన(స్థు)ల మొగ్గరిడిన నిగ్గరి మిగుగుగు వెనుగులు
నిగ్గుగల మెరుపు కొరుగునైళ్ళ ఓడల దివ్యల వరుగులు
ప్రళాంత కటికాల నిశ్చల దీప కా.తులు
చిత్తడినల కనలి కడుపుల విరిల భాస్వర కా.తులు
దండల నయన కా.తులు ఎన్నో ఉన్నాయి కాని చీకటి కలనంటేదు”

—జైరాగి

“చీకటి కలన మెరుగదు లక్షల సక్తతాలు సూర్య కంద్రులు”

—జైరాగి

“చారిత్రక చిహ్నాలై పరిగిన చేరాలు శ్రోవనండా
మూల్యపాద నలంకరించినది జెండా”

—జైరాగి

“భాగవత్ సాగరికతల మిగిలిన గురుతు వరుగు దొడు,
ఎక్కడ వున్నాయి రోమ, బ్యాబిలోన్, ఇంద్రవజ్రం”

—జైరాగి

“అంధకార సాగరాన వయనించిన ఓడల గురుతు లండపు,
వల్లకాటి వాటిల వాటిన మొక్కలు వండపు.

—జైరాగి

“ఉన్నది ప్రతి వృద్ధయంలో గోరి ఒకటి పాద ఒకటి పుత్ర ఒకటి
వది కొద్దుల మురి ఒకటి మురిలో తొర ఒకటి
తొరలో ముర పట్టు ఒకటి, ఏది మృదువున శ్రోవ?
ఎక్కడుంది చీకటులను వాటిందే శ్రోవ?”

—జైరాగి

ఈ మది “ఉన్నది ప్రతి వృద్ధయంలో గోరి ఒకటి” అన్న గేయ శక
లంలో వెలుగుతుంది ఎలా వస్తుంది వెలుగున్నాడు. దైన అంతా చీకటి అకారం

కల్పించాడు. అసలు చీకటికి రంగేళవ్వు ఆకారం లేదు, రూపులేదు. రూపు కల్పించాడు బైరూగి. రూపు లేనిస్తేగాని దానిగుండె కనిపెట్టి చెబ్బి కొట్టలేం. ఆ తరువాత బుర్రు పిట్ట మన హృదయంలో వుందని బోధించాడు. బోధించడం కాక చూపించాడు కూడా. అది పైకి ఎగిరితే వెలుగు. ఎగిసే మార్గం వెదికితే చీకటులను దాటించే నావ అక్కడ దొరుకుతుంది అంటాడు. కాస్త్రుజ్ఞులకూ, కవులకూ భేదం ఇదే. దీనికై కృష్ణ సాగుతుంది. ఈ కృష్ణిని సాగించడం కవి పని. దీన్ని జనానికి చూపడం కవి పని. ఇవన్నీ వెనక ఋషులు చేసే వారు. ఈనాడు నవకవులు చేస్తున్నారు. వారిని నవకవులు అనండి ఉదయ కవులనండి, అభ్యుదయ కవులనండి, ప్రగతి శీలురు, పురోగాములు అనండి, ఏమన్నా కవులు వీరే, వీరి కల్పనలే నవకల్పనలు. ఆరునికుల రచనల్ని 'ప్రాచీనాంధ్ర' గేయాలుంటాడు కొందరు. కొందరు 'ప్రాచీనాంధ్ర' గీతాలు వ్రాస్తున్నారు. వాటికి కల్పన అక్కరలేదు. నవ్యత్వం అక్కరలేదు. తమ 'చేపుళ్ళ' అదేకాలే వాళ్ళకు నమస్తం. అసలు వాళ్ళగీతాల్ని మనం కవిత్యమే అనలేము. కవి న్యాయాన్ని ఎత్తివక్కాణించగలడు. కాని పాక్షిక న్యాయను, పాక్షికాధి ప్రాయాలను ప్రచారంలో తేలేడు. అదే కవికి రాజకీయవాదకీలేదా. ఇతడు మంచివాడు, ఇతడు చెడ్డవాడు అని చూపడం సులభం, కాని మంచివానిలో మంచి సంపూర్ణకృతిని ఇవ్వడం రామాయణం రాయడంతో పని. అసలు రామాయణం అంతకదా. రావణాసురుడు వట్టి దుర్మూర్తుడు, వాడికన్నా చెడ్డవాడు లేడు అని వాల్మీకి చెప్పితే లోకం నమ్మడనా? నమ్ముతుంది, కాని వాడి చెడుకు ఆకారం కట్టి చూపిస్తే లోకం వాణ్ని తరతరాలకూ క్షమించదు. ఆ సాధనకై అంత శ్రమ పడ్డాడు వాల్మీకి. కుబేరుని (ఘనరాజ్) క్యూర హృదయాన్ని బొమ్మ కట్టి చూపడానికి కాళిదాసు యత్నపడికన్న కోటిరేట్లు ఎక్కువ కాధనడి మేఘహుత రాసేడు. "అటంచాంబు, అటంచాంబు" అని అంకా అరుస్తారుగాని 'ఇది రాదవుండు అమెరికా వీవున. దీన్ని మన వీవుకు ఎక్క నీయరాదు" అని 'అరగా'వరి ఎవరన్నారు. "ఇది చెడుట కరువులా కనిపిస్తుంది దురద తీస్తుంది, హయావుంటుంది, రేపు మన్ని తింటుంది" అంటాడు 'అరగా'.

నవ కల్పన అందరివల్లా ఆయేదీకాదు. పుత్రత్వన్నులమన, నకల కాస్త్ర వికారదుల మన చెప్పకనే ఆకార్యులవల్ల అసలు కాదు. దీనికి రక్తంలో పుట్టాలి ప్రతిభ; నరనరలలో పుట్టాలి ప్రతిభ. ఇది సాధించడానికైనా తనస్సు కావాలి. హృదయాల్ని కొత్త పత్తిగా తెలిగించాలి రెండు వైపులా.

శ ర త్ప ర ం త్రి

శ్రీ మంధా రామిరెడ్డి

యౌవనమున విరర్థక జీవనమును
గతవువారంలో నే నొకడను, ఎట్లు
గడువజాలదు చలిరేళ్ల గడగడలను
నీయ ! బదులిమ్ము కావంత సంవసమ్ము.

వగులు చారికలతో మిగులు అర్థమును చుం
దింపపెచ్చిన ప్రతిదీనిమట్లు
సోమరిపాటున సోకు కున్నున దాగు
మూకిలాకెడి న్నన్నముర్రలట్లు
తనవన్నెకావి అక్కనబోయి వడుబకు
తిరిపేమి 'పిరియ' తలపులట్లు
వైయాకరియి బిచ్చిర సూత్రధాషలో
బిందయి తిండాకు భావమటు

వంపిజ్యోక్స్యయం దగువడు మనక మ
నక బయలులో కలన్మేలు కకలమట్లు
మామకహృదంతరమ్మను మనకొనియె
చెప్పగా నోటికండవి చేప్తయొకటి.

టోపుంలోన పాంస రసోదయాగము నావరించి, బా
గా వయమేయగా, విదురగా పెడి మాపులు, కొత్తకొత్త నా
కావురపుంజనర్; మరల జ్ఞప్తికిరెచ్చుచుండె, నేటికి
దాపుడు వల్య చల్యచుడతర్ పుకిరించెడి కమ్మవాననర్.

శుభికలెత్తు క్రొందలపు సెందుకు వివృగవీక, వేడి వి
జూరుమిరింగి మాడెడమ, పొంగు నెందుకకొను వెల గ

“సా హ స కృ త్యా లు”

శ్రీ ప్ర కృ తి

చిగిసి ఖడ్గరువంచె చిరుగులు కనిపించకండా వంచెముడిచి వట్టుకొని లాల్చి భుజాలపైనా, వీపుమీదా చిరుగులు కనిపించకండా కప్పుకున్న చాలీ చాలని పై వంచెను అటూ యిటూ సద్దుకుంటూ గడవ చాటబోతున్న వర్స బి. పి. బి. యిడి. తన వీపు వెనకారే—‘బియ్యం యీపూటలో నిండుకున్నవి, తేవాలండీ’ అనియాట వినవచ్చేసరికి సందె గుళ్ళెలుమని- ‘ఊ-సరేలే! స్కూలు నుంచీ రానీ!’ అనేసి వెనక్త్రైనా చూడకుండా గటగలా వరుగుతాడు.

స్కూలుకి పైమైంది- పోవాలి త్వరగా...అనుకుంటూ మాసి దుబ్బలా పెరిగివున్న గడ్డాన్న చేల్లోరాసుకుంటూ త్వరితంగా పోతున్న వర్స, బి. పి, బి. యిడి తన చెవ్వుల యెడమటలు మారడంవల్ల చిక్కసారి స్థంబించిపోయి అమాంతం కలలోకి వెళ్ళిపోయాడు.....

‘కండూరి వీరేశలింగం!! సుడిపాటి వెంకటచలం!!.....’ మాటలు వినవచ్చినవైకి మాళాడు - ఎవరో తమస్కూల్లో చదువుతున్న కుర్రాడే; వుండడంబట్టి కాడిలాఉన్నాడు. స్కూలుపైసలుమీడికి మూడుసార్లన్నా కనీసం దండయాత్ర చేసివుంటాడు. సంఘ సంస్కరణను గురించి, వీరేశలింగన్ని గూర్చి, చలాన్చుగూర్చి వ్రవన్యాసం గంభీరంగా ఆవేశంతో, ఉద్రేకంతో దండేస్తున్నాడు; వాడు సంఘసంస్కరణకు పాలుబుడతాడట, పోపెద్ద సంస్కర్త అవుతాడట అనీ వాడు చెప్పేడి!!

“అప్పుడు మేమంతా నీ మెడలో పూలమాలలు వేస్తారే...” అన్నాడు వాడి ప్రక్క నున్న ఇంకో బుద్ధిమంతుడు.

‘హా!!..... బతికుండగా కాదురా - చచ్చిన తరువాతరా అటువంటివి తరగడం; బతికుండగా యెప్పుడూ తరగవు! అన్నాడు మళ్ళీ ఆ కాడిలావున్న కుర్రాడు.

ఆ కుర్రాడికేసి జారిగాయాని నవ్వాడు వర్స.

*

*

*

*

కలలోకి వెళ్ళిపోయాడు వర్స బి. పి, బి. యిడి. వర్సకు తను చదువు కున్న రోజులు గుర్తుకొచ్చాయి. అన్నాడు తను కారేలేలో చదువుకుంటే

రోజుల్లో వీరేశలింగం చంకులుగారి గ్రంథ సంకయంతో చరిత్రయ్యమైంది. దాంతోచాటి కలంతోటి సంబంధ మేర్పడింది - అప్పుడే అనుకున్నాడు తనో సంస్కర్తను కావాలి!! విమెనాసరే - నేనో సంస్కర్తను కావాలి; యీ సమాజంలోవున్న లోటుపాట్లను నవరించి, తప్పదారిలో నడుస్తూన్న యీ సమాజాన్ని సగం పగథాలో నడిపించాలి. అని మర్చి మర్చి ధృఢంగా అనుకుంటూ వచ్చాడు తను—“ 1. ఈ సమాజంలో చాలా వివాహాలు యింకా ఇరుగుతున్నావున్నవి. అవి ఇరగగడం చూడాలి. 2. వికంతు వివాహాలు ఇరగగడం నేటికీ అరుదే; వాటిని విరివిగా ఇరిపించాలి. లేకపోతే యీ అడపిల్లలంకా డబ్బున్న మోతుబరి రాడీ కుర్రాళ్ళపాత్ర నాశనమౌతున్నాడు. 3. వర్ణాంతర వివాహాలు ఇరిగేలా చూడాలి. లేకపోతే మనుష్యుల్లో కలమకతతల్ విభేదాలు పెచ్చుపెరిగి సమాజం దుగ్గతిపాత్ర పోతుంది. 4. సమాజంలో స్త్రీకి పుషుడుతోపాటు అన్నిరంగాలలోనూ సమాన ప్రతిపత్తి సంపాదించి పెట్టాలి. 5. యువతీ యువకులకు వాకరిపె ఇంకొకరి యిష్టంలేకందానే పెళ్ళిళ్ళు ఇరుగుతున్నవి. అందువల్లనే నూటికి 99.9 పాళ్ళు దాంపత్యాలు సుఖవంతం కావడంలేదు. కనుక అలా ఇరగగడంకూడదు. అయినా యువతీయువకులకున్న ప్రేమలేని పెళ్ళి వ్యభిచారంతో సమానం.....” యిలాగే - తను సంస్కర్తగా, తన జీవితంలో సాధించవలసిన విషయాలను వరుసవారిగా నీరియలోగా అంకెలతోనూ వోలిస్తు రానుకుని, యేకాగ్రాలచేతనైనా వీటిలో యేవొక్కటైనా మర్చిపోతామన్న భయంతో పదేపదే ప్రతిరోజూ మననం చేస్తూండేవాడు వర్సా బి. పి.

అప్పటికింకా అతనికి పెళ్ళికావడం. యూనివర్సిటీ చదువులు పూర్తి కావచ్చే రోజులవి. జీవితంలో ప్రవేశించడం సంస్కర్తగా ప్రవేశించాలనుకున్నాడు కనుక దానికి నాందీప్రస్తావనగా; తన వర్ణాంతర వివాహం చేసుకోవాలనుకున్నాడు. తన మనసులోనిమాటను అందుకుతగిన మిక్కిలితో చెప్పాడు. వర్సా బి. పి. కు తన చెల్లెల్నిప్పించడంలో ఆ కుర్రాడికి తను పిల్ల నివ్వడంలో అతని తల్లిదండ్రులకు యేమీ అభ్యంతరం లేకపోయిందిగానీ, “తనంతకానుగా నాకు నీ పిల్లనియ్యి వర్ణాంతరమైనా నాకు యిబ్బందిలేదు, కట్నాలఆకలు లేని వాణ్ణి” అంటూ తలయారైన యీ వర్సా బి. పి. తీరూ, దారీ యేమిటో బోధపడక వాళ్ళు అయిష్టత చూపారు. ఇందువల్ల వర్సాలో యేవిధమైన వికారం కలగలేదు. ‘పోనీ యీ అమ్మాయిని కాకపోతే మరో అమ్మాయిని వర్ణాంతర వివాహాల్లో చేసుకుంటాను’ అనుకున్నాడు.

ఎలా తెల్సిందోగానీ యీ విషయం పరీక్షలుచాసేసి యింటికి తిరిగి వచ్చిన వర్సను అడిగాడు అతని కల్లిదండ్రులు. పాపం! వర్స యేమీ అబద్ధం చెప్పలేదు - తను యేవిధంగా సంస్కర్తను కావాలనుకుంటున్నాడో అన్ని విషయాలూ చెప్పేశాడు కల్లిదండ్రులతో. 'లాభంలేదు? యింక అలస్యం చేశామంటే పాదైపోతాడు' - పెళ్ళి చేసుకోవాలి' అనుకున్నారు అతని కల్లిదండ్రులు. వెంటనే సాంప్రదాయకమైన వగ్గరి కుటుంబంలో కన్నవడుచును తెచ్చి పెళ్ళియేర్పాట్లు పొగించారు. "దామిటో! ఏమిటిదంతా- నేను రిపార్సర్ని, వీళ్ళలింగం, చలం నా గురువులు. వాళ్ళ అడుగుజాడల్లోనే నడచాలి. మరో కులాలో పిల్లని, రజవర్సలైనదాన్ని, అందులో వుద్యోగం చేసేదాన్ని నేను పెళ్ళి చేసుకోనానీ" అంటూ పట్టుబట్టాడు వర్స. అతని కల్లిదండ్రులు యెంతగానో బ్రతిమిలాడి, నలుగురికీ చెప్పించి చూశారు ఉహు-లాభంలేకపోయింది.

ఎంతోమంది- సంస్కరణపై లగ్నంచేసివుంచిన తనదప్పిని పక్కాచారులకు మళ్ళించడానికి అనేక ప్రియత్నాలుచేసి విఫలంకృతమయి, అంతకు మునుపునుంచీ 'ఏదో సాహసకృత్యాలు చేయాలి! సాహసకార్యాలేవైనా చేయాలి!! తప్పకుండా చేయాలి!!!' అనుకుంటూ వస్తున్న వర్స అభిప్రాయాలు మరింత బలపడ్డాయి.

కానీ-సాహసకార్యాలకు లొంగని తను కొడుకుపై కల్లిదండ్రులు భేదలే దండోపాయాలు వుపయోగించేసరికి వర్స లొంగుబాటులోకిరాక తప్పలేదు. అంతవరకూ తనకుంటా వినకండా చిగునుకుపోయి కూర్చున్న కొడుకుతో 'యీ అబ్బీ, అంతా నా పార్శ్వికం, నా కెదురు చెప్పావంటే నీకు కానీగూడా దక్కదు. మెదలకండా నీ చెప్పినట్టువిని యీ పెళ్ళికి వచ్చుకుంటావా సరేసరి, లేకపోతే యీ క్షణంనుంచీ నీదారిమళ్ళి చూసుకోవాలి' అన్నాడు అతని తండ్రి. తరువాత మూడు పగళ్ళు, మూడు రాత్రుళ్ళు కలుపులు విడాయించు కూర్చుని ఆలోచించాడు వర్స. 'చేతిలో కానీలేకండా తనకాళ్ళ మీద కాను నిలబడదామైనా సరేన స్థానకలేకండా తనుకుటుంబ యెంచేసేట్టు!! ఏం సంస్కరణ చేసేట్టు!! అనిపించి ఆపెళ్ళికి వచ్చుకున్నాడు.

అదేమిటోగానీ పెళ్ళి పెళ్ళం యిటు కాపురాని కొచ్చిందోలేదోగానీ వీలేళలింగాన్ని. చలాన్ని పూర్తిగా మర్చిపోయాడు వర్స బి.వి. బి.యిడి. కాల క్రమేణానో అరడతనుపైచిలుకు పిల్లల్నికని ఆ బి.వి. బి.యిడి. క్వాలిఫికేషన్లో బడికుంకులు వుద్యోగం చేసుకుంటూ కాలం గడుపుతున్నాడు వర్స.

వది సంవత్సరాలు చాటాయి. ఒకనాడు బడిపంతులు వర్ష ఆదారంటే పోతూ తలెత్తాడు అవ్యయిత్నంగా. ఎరో తనకంటే కుర్రాడే తనవైపేచూస్తూ వెళుతున్నాడు, రెండుక్షణాలు అలా ఆలోచించగానే గుర్తొచ్చింది. అతను యెవరో కాదు; కాబోయే సంస్కర్త - ఆ కాడిలావుండే కుర్రాడు; స్కూలుపైనలు నాల్గోసారి పాసయ్యాడు - ఆనాడు తను స్కూలుకు కంగారుగా పోతూంటే సంఘ సంస్కరణనుగురించి మాట్లాడిన కుర్రాడే యీ కుర్రాడు. ఇప్పటికి చాగా యెడిగాడు. ‘ఏం చేస్తున్నాడో...’ పిల్చి అడిగాడు వర్ష. ‘ఏం చేస్తున్నావయ్యా యిప్పుడూ?’

“నేనాండీ మేష్టరూ! నేనూ—నేను జేసిక్ ట్రైనింగ్ చేవరుగా వని చేస్తున్నా.”

‘అహ-అలాగా!... ఏమైనా పిల్లలా! అన్నట్లు పెళ్ళయిందా?’

“అయిందండి—నలుగురు.”

‘నీభార్య ఏమైనా వుద్యోగం చేస్తుందా?’

అదగాలనుకున్న ప్రశ్నె అది - అసలు పిల్చిందికూడా అందుకే.

“అమ్మ! లేవండీ—ఇప్పుడానాడవరేం లేవండీ - ఏదో యిలా బతికంటే చాలు మాష్టరూ” అన్నాడు శిష్యుడు.

“తలూపారు గురువుగారు.....”



ఆంధ్రభాష - ఆంధ్రరాష్ట్రము

శ్రీ మోటూరి నరసవరాయణ

ఆంధ్ర రాష్ట్రస్థాపనలో ఆంధ్ర భాషకు ఒక గొప్పస్థానం ఏర్పడినది. భారతీయ సంవిధానంలో సమోదుపరుపబడిన ముఖ్యమైన 12 ప్రాంతీయ భాషలలోనూ ఒక్క తెలుగు, మరాఠీలకు తప్ప మిగత అన్ని భాషలకూ రాజ్యా శ్రయం ఇదివరకే లభించినది. హిందీ భాషకు ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్, రాజస్థాన్, మధ్యభారత్, వింధ్యప్రదేశ్, భోపాల్, ఢిల్లీ, అక్బర్ రాజ్యాలు వున్నాయి. అస్సామీ, ఒరియా భాషలకు ప్రత్యేకంగా రాష్ట్రాలు వున్నాయి. కన్నడ భాషకు మైసూరు, మళయాళానికి తిరువాంకూరు-కొచ్చిన్ ఇదివరకే వున్నాయి. మద్రాసురాజ్య ప్రావింక్‌లో ఇకమీద తమిళంకూడా ఎక్కువ అభివృద్ధిలోకి రాగలదు. సారాప్రాంత, కచ్చిరాజ్యాలు ప్రావింక్‌లో నుజరాతీ, జమ్మూ కాశ్మీరులలో కాశ్మీరీ అభివృద్ధి పొందగలవు. న్యదేశ సంస్థానాలు వున్నందువల్లనూ, మొన్న మొన్నటివరకూ రాజుల, రాజ్యాల ప్రావింక్‌ల వున్నందువల్లనూ, మరాఠీ భాషకూడా భారతీయ భాషలలో ఉత్కృష్ట స్థానాన్ని పొందింది. చంజాబీ భాష న్యకంత్రించి వుండడమూ లేక హిందీలో కలిసిపోవడమూ అన్నది ఇంకా విచిత్ర విషయంగానే వున్నది. కొన్నాళ్ళలో చంజాబాదుకూడా ప్రత్యేక రాజ్యం వచ్చి తిరుతుండని మనం నమ్మవచ్చును.

12 లక్షల 50 వేల చ. మైళ్ళలో వ్యాపించియున్న మన దేశంలో నుమారు 30 కోట్ల మంది నివసిస్తున్నారు. వీరితరపున మన ప్రతినిధులు హిందీ, తెలుగు, మరాఠీ, తమిళం, బెంగాలీ, కన్నడం, చంజాబీ, ఒరియా, మళయాళం, నుజరాతీ, అస్సామీ, కాశ్మీరీ భాషలను దేశభాషలుగా ఒక్కొక్కరియున్నారు. వీటిలో బాటూ సంస్కృతము, ఉరుమాలను చేర్చి భారతీయ సంవిధానంలో అద్దమ అక్షరసూచీని పొందుపరచి యున్నారు.

భారత ఖామిలో భాషాభారతమైన రాష్ట్రాలు పూడాలని అందోళన తేజనవారిలో ఆంధ్రులు ప్రభములు. 40 సంవత్సరాల కిందట ప్రారంభించిన ఈ అందోళన హిందూ దేశంలోని భాష, సాహిత్య, విజ్ఞానాభివృద్ధికి భాషలవైపుకు మరల్చింది. దాని ఫలితంగా బీహారు, ఒరిస్సా, నింఘ ప్రాంత బాషలకు రాష్ట్రాలు లభించినాయి. ఈ రాష్ట్రాలు ఏర్పడినందువల్ల బెంగాలుకు ప్రత్యేక రాష్ట్రం లభించి, బీహారుకు హిందీని తమభాషగా నిర్ణయించుకొనే

అవకాశం ఏర్పడింది. హిందీని తమ భాషగా స్వీకరించి తమ రాజ్యంలో తమ తమ కార్యాలకు మాధ్యమంగా పెట్టుకోబోయే ఔత్తరానులలో కూడా భాషా భేదాలు, ప్రాంత భేదాలు, ప్రదేశ అవభాషా భేదాలు లేకపోలేదు. అయినప్పటికీ సామ్యదేశిక దృష్టితోనూ, చిన్నచిన్న అవభాషా భేదాలు తలయెత్తి, పరస్పరంగా కలహించుకొనేవరిస్థితులను తగ్గించుకొనడం కోసమూ మైథిలీ, అవధి, వజ్జిభాష, రాజస్థానీ, బుందేలీ, ఛత్తీస్ గఢ్, వర్వతీయ భాషలు మొదలగు వేరువేరు తరగతుల చిన్నచిన్న భాషలకన్నిటికీ స్వస్తి చెప్పి దేశంలో బరుగు తున్న జాతీయాందోళనను పూర్తిగా అణచివేయించుకొని సుమారు 16 కోట్ల జనసంఖ్య గల, రేలక్షల చతురపు మైళ్ళు విస్తీర్ణం గల రాష్ట్రాన్ని హిందీభాషకు సంకీర్ణించేటట్లుగా చేసుకున్నారు. ఈ హిందీ భాషను దేశం అంతా వ్యాపింప చేసి, ఏవిధంగా అత్యంత దేశంలో, అవభాషలను సమయింపజేసినారో అదేవిధంగా ఇతర ప్రాదేశిక భాషలకు కూడా స్వస్తి చెప్పాలనేవారు, జాతీయ దృష్టి పేరుతో రాజకీయ స్వార్థము గలవారు కొందరు ఇప్పటికీ లేకపోలేదు. ఇది భాషా దుర్మమానిగా కేకేత్తిన మనోవృత్తి. ఇట్టి మనోవృత్తి వివేకవంతమై నట్టిదిగాని, ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతాలకు అనుకూలమైనట్టిదిగాని కాదు. ఇట్టి వివాదానికిగాని, భాషా దుర్మమానానికిగాని, తావు లేదని భారతీయ సంవిధానం స్పష్టంగా నిర్ణయించింది.

గత 50 సంవత్సరాలనుండి సాంఘికంగానూ, సాంస్కృతికంగానూ భారతీయ భాషలు పొందిన అభివృద్ధిని పరిశీలించిచూస్తే నమూనాదర్శకమైన భాష లన్నీ-అనగా తెలంగాణ, టిబెట్, తెలుగు, అరవం, మళయాళం, కన్నడం, మరాఠీ, గుజరాతీ భాషలు-మిగత భాషలకు అగ్రగాములుగా పున్నాయని చెప్పవచ్చు. ఈ భాషలను హిందీయొక్క అవభాషలతోగాని, హిందీభాషతో గాని పోల్చిచూస్తే అంతకంటే ఎక్కువ ప్రాచీనమైనవి, సర్వాంగ సుందరమైనవి. ఈ భాషలను పోషించుటకు ఎంతోమంది రాజులు, మహారాజులు, మహావ్రతులు, పండితులు పాటుపడ్డారు. తమ తమ ప్రాదేశిక, ధార్మిక, సాంస్కృతిక, నైతిక, ఆర్థిక, రాజనైతిక జీవనమునకు ప్రధానాధారంగానూ, ప్రాథమికావసరంగానూ అణచివేయగలదట్లు ఈ భాషలను వృద్ధిచేసి, తమ తమ సంతానానికి బహుకరించి పోయినారు. అందువల్ల ఈ దేశములో జాతీయదృష్ట్యా ఇంత అభివృద్ధిలోకి వచ్చిన సామ్యదేశిక కార్యకలాపాలు బలవత్తరమైన ప్రాదేశిక భాషలను యోజ్యమానదంగాని అపేక్షించదంగాని బరుగలేదు. బరుగదు. మన నిత్యసమిత్తిక

వ్యవహారములకు తోడుపడడమే కాకుండా మన భాషలు బౌద్ధికవికాసానికి, మానసికానందానికి, చైతన్యశక్తినికానికి, భావప్రకటనకూ, సజీవమైన రసవంతార, రససామరస్యములకూ ఎంతో ఆవసరముగదా! ప్రజావాణిని మార్చే చని ఎవ్వరూ చేయలేదు. అసంభవమైన ఈ కార్యాన్ని సాధించవలెనని భగీరథ ప్రయత్నంచేసి కూడా మొగలులు, ఆంగ్లేయులు విఫలమైనారు. అందుచేత మన దేశ ప్రస్తుత కర్తవ్యము ప్రాచీయభాషలయొక్క స్థితిని బలపరచడం, వాటి నవాయంతో సార్వదేశిక భాషను రూపొందించడం, ప్రాదేశిక అవసరాలు తీరే నిమిత్తమై దానిని నమృతపరచి ఉపయోగించుకొనడం, తద్వారా ప్రాదేశిక, సార్వదేశిక భాషల మధ్య సామరస్యాన్ని కలిగించడం అయినప్పటికి.

మనదేశ ప్రాచీన నాగరికతనూ, విజ్ఞానాన్ని పరిశీలించి, పరిశోధించి చూస్తే అనాదికాలంనుండి మనదేశంలో ఓ సార్వదేశిక భాషద్వారా మన కార్యకలాపాలు జరిగినట్లుగా దృఢపడుతుంది. అప్పటి పరిస్థితుల నమనరించి, అవసరాలనుబట్టి ఆయాభాషలు ఏర్పడ్డాయి. వృద్ధిపన్న ప్రచారంకోసం పర్వద్ద పోలి భాష, చైతన్య కరదీపికగా నుండిన అర్ధమాగధి, నలుమూలలనూ చేద చేదాంగ సారాలను వ్యాపింపజేసి సాంస్కృతికము, భారతభూమి సంతటిని విశ్వతచ్ఛాయ క్రించు తిచ్చి వికార సామాన్య్యాన్ని నిర్మించడానికి విశ్వ త్రియత్నంచేసి విఫలమైన మొగలుల ఉద్ఘాట, అప్పటి అవసరాలనుబట్టి పెరిగి పెద్దయినప్పటికీ, ప్రతినిత్యమూ పరివర్తనపొందే పరిస్థితులను ఎదుర్కొనలేక మన ప్రాచీన శిలిహాసపు పుటలలో మరుగుపడిపోయినవని ఈ భాషల చరిత్ర మనకు ఉద్ఘాటమైన్నది. రాజకీయానికి మనకు మతసంప్రదాయం ఆధారంగా పున్నప్పుడు మన మతవాఙ్మయం పెరిగింది. రాజకీయానికి భజనాలమే ఎక్కువ అవలంబనగా పున్నప్పుడు రాజకీయసాహిత్యం పెరిగింది. కాని, ఈ మత సాహిత్యం, రాజకీయ సాహిత్యం - అంతా ఏ కొద్దికంటే బుద్ధిజీవులకో సంక్రమిస్తూ వచ్చినందువల్ల ప్రజలలో పాడుకొనలేక పోయింది. మనకు ఇంతవరకూ పాలకులుగా పున్న ఆంగ్లేయులు తమ భాషను బలాత్కారంగా ప్రోత్సహిస్తే సార్వదేశికైక్యతకు దోహదమిచ్చే మన ప్రాచీన సాహిత్యాన్ని, భాషలను శూన్యంగా అరికట్టడమే కాకుండా, వాటిని మనకు దూరంచేశారు. ఆంగ్లేయం కూడా మన దగ్గరనుంచి కొద్దిరోజులలో నెలపు పుచ్చుకొనక తప్పదు. ఈ ఆంగ్లేయులు మన దేశానికి చేసిన దోహదమువల్ల మన శూరీకులు మనకిచ్చిన విజ్ఞానము, సంస్కారము, సాహిత్యము, మొదలగునవి మనకు దూరమైపోయినవి.

అందుచేత మనకు దూరమైన మన సాంస్కృతిక వాతావరణాన్ని జీవసాగి
 పరికించి అవగాహన చేసుకొనడం అవసరం. భాషల విషయంలో ఇప్పుడు
 విర్పడిన క్లిష్ట పరిస్థితులు పూర్వంగాడా ఎన్నోసార్లు మనచేతంలో విర్పడి
 యుండవలసినదేగాదా! దైత్య స్త్రైర్యాలతోనూ, వివేకంతోనూ ఆ పరిస్థితులను మన
 పూర్వీకులు ఎదుర్కొని యుండవలయునుగాదా! ప్రకాండ పండితుల, వివేక
 భనులైన ప్రజానాయకుల సహాయంతో ప్రజా జీవనానికి, ప్రజాసమైక్యతకూ
 కావలసిన కార్యకలాపాలను కొనసాగించి యుండవలయునుగాదా! లేకున్న
 నర్వనంపన్నము, నమ్మకమునైన సంస్కృత భాష మనకు లభించియుండేది
 కాదు. భారతీయ ప్రాచీన భాషల నాధారవరచుకొని భవనులను, శబ్దములను,
 వ్యాకరణమును, వర్ణమాలను పండిత సహాయంతో పరిష్కరించిన పాణిని
 మహాముని మనచేతంలో పుట్టియుండేవాడు కాదు. భారతీయ భాషలోనున్న
 అన్ని శబ్దాలనూ సంధయంచేసి వర్గీకరణమొనర్చి, ఇంద్రోబద్ధం చేసి తరతరాల
 వారికి భారతీయ భాషలను కరతలామలకం చేసిన అమరసింహుని అమరకోశము
 మనకు లభించి యుండేదికాదు. అమరసింహుని ఈ వర్ణనయ వాచకకోశమును
 బోలిన కోశము ప్రాచీన అర్వాచీన భాషలలో ప్రపంచములో ఎక్కడనూ
 కనపడదు. ఇది మనకు మా పూర్వీకులవల్ల లభించిన సంపద. ఈ సంపదను
 పురస్కరించుకొని మనం మన భాషా సమన్వయ పరిష్కరించుకోవలసిన
 అవసరం ఉన్నది.

ప్రాచీనయుగానికి, ఆధునిక యుగానికి మధ్య ఎంతో భేదం వున్నది. ఇది
 ప్రజాస్వామిక యుగము. ప్రజలకు అందుబాటులోవుండి అనుదినమూ శ్రవణ
 గోచరమయ్యే భాషలకు ప్రజాస్వామికంలో ప్రాముఖ్యం వుంటుంది. అందు
 చేతనే ప్రాచీన భాషలు మనకు ప్రాగవాయువు వంటివి. ఇవి మన జైయక్తిక.
 సామాజిక జీవనానికి మొదటిమెట్టుగా నున్నవి. మన ప్రజలమధ్య ప్రతిదినమూ
 పెరిగి పరిష్కృతమయ్యే ఈ విజ్ఞానాన్ని విడిచి, ఉత్కృష్ట విజ్ఞానంకోసం అని
 పెద్దపెద్ద విషయాలను పరిష్కరించబోవడం నేల విడిచి సాముచేసినట్లే!
 ప్రతిదినం మన నిత్య కార్యకలాపాలు మన ప్రాచీన భాషల్లోనే అరిగిశీరాలి-
 ప్రాచీన భాషలకు మించిన పనుల నన్నింటిని మనం సార్వదేశిక భాషలో
 అదుపుకోవాలి. మన జీవితయాత్రకు కావలసిన ఈ రెండు వాతావరణం మన
 శక్తిని సహారం సంచాలకులుగా వుండడానికి శ్రయత్నం చేయాలి. అప్పుడే మనం
 వివిధ సమన్వయనూ, పరిస్థితులనూ ఎదుర్కొంటూ, భవిష్యత్తును చూచుకొంటూ

గమ్యస్థానాన్ని చేరుకోగలము. మన మాతృభూమి పితృకం, అవిభాజ్యం అనే విశ్వానందమైన మన లక్ష్యం ఆధారపడి, ప్రపంచంలో మనదేశాన్ని అగ్రగామిగా చేయాలనే దృఢసంకల్పంతో కూడుకొని ఉంది.

ఈ లక్ష్యార్థి సాధించడానికి వ్యత్యాసాలను మరచిపోయి, సామ్యాలను మాత్రమే వ్యాపింపజేసే కార్యక్రమం పుండడం చాలా అవసరం. దానికోసమే మన రాజ్యాంగవిధానంలో సూచించబడిన 14 భాషలూ తనతననీ, అందులో తనకు చేతనైనన్ని నేర్వడం తన విప్లవకర్త ధర్మమనీ ప్రతి భారతీయుడూ భావించవలెను. ప్రతి ఒక ప్రాదేశికభాష ఆ ప్రదేశంలో నివసించే ప్రజల సేవకు ఉపయోగపడుతుంది. ప్రతి ప్రాదేశిక భాషాభివృద్ధిని అన్ని భారతీయభాషల అభివృద్ధిలో ఒక భాగంగా మనం ఎంచుకోవాలి. అందుచేత తెలుగుకు ఇరిగే అభివృద్ధి అంతా ఇతర భాషలకుకూడా సంక్రమించేట్లుగా, ఇతర భాషల అభివృద్ధి తెలుగుకుకూడా చెందేట్లుగా మనం చయిత్వంచేస్తే తెలుగుకూ, సార్వదేశిక భాషకూ అవగా రాజభాషకూ అవినాభావ సంబంధం ఏర్పడి, ప్రాంతీయ వైషమ్యాలవల్ల ఏర్పడే కలుత్యాన్ని మరచిపోయే అవకాశం ఏర్పడుతుంది.

విదేశీయుల అధికారం క్రింద పున్నంతకాలం మన భాషను కవిత్వానికీ, కావ్యానికీ, గేయాలకూ, గీతాలకూ మాత్రమే ఉపయోగించుకున్నాము. ఇంతవరకూ మనభాష మన స్వాంత స్పృహసాధనకు లోబ్ధమైంది. స్వరాజ్యం వచ్చినట్లున్నట్లు, స్వరాజ్యంపొందిన తరువాత మనం ఇంతవరకూ అంగ్లేయాన్ని ఉపయోగించుకొంటూవచ్చిన ప్రతివనికీ అంధభావమకూడా ఉపయోగించుకోవలసి వుంటుంది. దేశంలోనుండి ఇంగ్లీషుపోతే దానికీబదులుగా హిందీ వస్తుందని చాలమంది అభిప్రాయం. ప్రస్తుతం అంగ్లేయము ఒక్క అంతర్జాతీయ కార్యకలాపాలకే కాకుండా ప్రాంతీయ కార్యకలాపాలకుకూడా ఉపయోగపడుతున్నది. అది మన సాంఘిక, సాంస్కృతిక రంగాలలోకూడా పెనవేసుకొని పోయింది. పరిపాలనారంగంలో ఇంగ్లీషు కచ్చుకుంటే పరిపాలనకే పక్షపాతం వస్తుందని నమ్మేవారుకూడా ప్రస్తుతం మనలో చాలమందివున్నారు. వ్యాపార రంగంలోనూ, వార్తా పత్రికా క్షేత్రంలోనూ, కట్టడరంగం, న్యాయక్షేత్రాలలోనూ ఇంగ్లీషుకున్న స్థానాన్ని తొలగించడం తర్వాతమాత్రాభిజ్ఞులకు అనంత పంపానే కనపడుతున్నది. ఉన్నతవిద్యార్థులయినకీ, క్రైస్తవిజ్ఞులైనకీ ఇంగ్లీషు లేకపోతే మనం చాలా వెనుకబడిపోతామేమోననే భయం ఇంగ్లీషు వచ్చినవారికీ, రాజకారికీ కూడా కల్గడం మనం చూస్తున్నాం. భాషల సాధారణగా చేసుకొని

రాష్ట్రాలు నిర్మించడంలోని ముఖ్యదేశ్యం ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలన్నీ వీటి భాషలో జరిపించవలెనని భావించడమే గదా! ప్రజాప్రతిభలు ప్రజలభాషలో చట్టనిర్మాణసభలో మాట్లాడినందువల్లనే భాషకు పరిపాలనా సౌలభ్యమునకు అవసరమైన సుగాలు ఏర్పడుతవి. ప్రస్తుతం ఆంగ్లీయ భాషకన్నటువంటి సౌకర్యాలన్నీ క్రమక్రమంగా ఆంధ్రభాషకు కూడ లభిస్తేనేగాని భాషాధారిక రాజ్యాలు ఉద్దేశ్యాలు సిద్ధిపొందవు. ఆంగ్లీయభాష ఉపయోగంవల్ల మనకు కలిగిన సౌకర్యాలను గురించి కొంచెం పరిశీలిద్దాం. ముఖ్యంగా ఈ క్రింది సుగాలను మనం ఉపేక్షించగలము:

1. ఇంగ్లీషు రోమన్ లిపిలో వ్రాయబడినందువల్ల రోమన్ లిపిలోవున్న ముద్రాణ యంత్రాల సౌకర్యం.
2. శీఘ్రాతిశీఘ్రంగా పాఠకుల, నా పాఠకు అప్రాయమును వ్రాసుకొని లిపి ముద్రాణము చేయగలిగి సాక్షిత్వ లేఖన సహజము.
3. తీగలమీద మాటలను ఇంపి గీచి విద్యుద్దీపి సహాయం.
4. స్థితమైన అర్థము కలిగిన, వికాలమైన, వినిపియన వదకాలము.
5. ఏన్ను పేజీల మాటలన్నియు త్వరితంగా ముద్రించి లక్షలాది కాపీలు ప్రజలకు అందించగలిగిన సౌకర్యంగాల ఇంట్లలో అక్షరాలను కూర్చే రైవోక్రిపు.
6. గ్రంథన అక్షరాలలో భాషాసంగతికి అచ్చువేయగలిగే ముద్రగలిపి.
7. ఇంగ్లీషును ఇంపి, వ్రాసి, అది విశ్వంబులోనూ, అధికారంలోనూ ఆ భాషను ఉపయోగించ గలిగే సుమాస్తాలూ, పాలసాలూ.
8. చట్టానికి సంబంధించిన, అధికారాలకు సంబంధించిన న్యాయభాగాలన్నిటిని స్పష్టంగా తెలియకొని ప్రజలలో ప్రభుత్వానికి మధ్యను, ప్రజలకు, ప్రజలకు మధ్యను న్యాయస్థాయిలు చేసి న్యాయవాదులూ, న్యాయాలయాలూ.
9. చేత, విదేశాలయం అనుష్ఠానమూ మనకు లభించే వార్తలను యథాతథంగా అచ్చువేయగలిగిన అనుకూల్యం.
10. అంతరాష్ట్రీయ ద్వితో విజ్ఞానాన్ని వ్యాపిత చేయవలెనని, ప్రతి పౌరునికీ ఇంగ్లీషు భాషను తప్పనిసరిగా నర్పితవలెనని ఎన్నో విద్యాకేంద్రాల వర్గము.
11. సంస్కారాల్లో ఇంగ్లీషు ఇదివరకే పెంచెనుకొని పోయినందువల్ల స్వభాష మీద తిరస్కారము, ఇంగ్లీషుమీద వ్యామోహము.

ఇంగ్లీషును వదలి, తెలుగును ఉపయోగించకొనడానికి అర్హులన్నీ అంత రాయాలను కొన్నిటిని మాత్రమే పైన పేర్కొనియున్నాను. అన్నిటికంటే గొప్ప అంతరాయము వివేకవంతులైన వివిధ రంగాలలో ప్రజలను నడిపించే నాయకులకు దృఢసంకల్పము లేకపోవడం, సంకల్పమున్నా దానికి తగిన కార్యక్రమం లేకపోవడం.

పైన పేర్కొనబడిన కారణాలనే మూడు భాగాలుగా విభజింపవచ్చు.

(1) లిటికి సంబంధించినవి, (2) భాషకు సంబంధించినవి, (3) భాషను, లిపులను ఉపయోగించే కార్యకర్తలకు సంబంధించినవి. లిటికి సంబంధించినంతవరకూ తెలుగులిటికి లేఖన, ముద్రాణ సాకార్యాదులు నిమగ్నమైనానికి మనం ఇంతవరకూ చేసిన ప్రయత్నాలు శూన్యమనే చెప్పవచ్చు. మనకు ప్రస్తుతం దొరికే లేఖనయంత్రము కావలసినంత త్వరితగతిని చేర్చుకొను. ఈ యంత్రమును ఉపయోగకరించిగా మార్పుకోవాలంటే మనం ఇంకా ఎన్నో మార్పులు చేయవల్సివున్నది. మిగతా భాషలకంటే విలక్షణంగా పత్తులు, కొమ్ములు, అక్షరములు, త్వరితగతిని పైపు చేయులకు సామర్థ్యములే ఉన్నవి. అందువల్ల మనం మన లిటిలో కొన్ని మార్పులను చేసుకొని దానిని యంత్రానమాలంగా చేసుకొనవలసిన అవసరం వున్నది. కన్నడ లిటికి, తెలుగు లిటికి ఎంతో సామ్యం వున్నది. ఈ కుభ్యనే మైసూరు ప్రభుత్వం కన్నడ లిటిలో కొన్ని మార్పులు చేయడానికి ఒక కమిటీని ఏర్పాటుచేసింది. ఆ కమిటీవారు కొన్ని మార్పులను చేసియున్నారు. మన లిటిని పరిష్కరించడానికి మనం ఈ సూచనలనుబట్టి పరిశీలించవచ్చును. రోమన్ లిటి, తమిళ లిటి, తదితర లిపులలో పోల్చి చూస్తే తెలుగు ముద్రాణము ఎంత కష్ట భూయిష్టమైనదో మనకు బోధపడుతుంది. మన ప్రక్కనున్న తమిళంలో ఒక రూపాయతో సాధ్యపడే అచ్చుపనికి మనం రెండు రూపాయలు ఖర్చుపెట్టవలసి వస్తున్నది. దానికి ముఖ్య కారణం తెలుగు ముద్రాణ 40% అక్షరాలు కావలసి రావడం, అచ్చుకూర్చేవారు ఎంతో కష్టపడితేనేగాని మార్పులో త్వరితగతిని సంపాదించ లేకపోవడమూను. ఈ అక్షరాల సంఖ్యను తగ్గించి, లేక కొన్ని మార్పులు చేసి యంత్ర సాకార్యానికి అనుగుణంగా లిటిని మార్పుకోవడం మనకు మంచిదేమోనను విషయం పరిశీలించవలసిన అవసరం ఎంతయినా వున్నది. లిటి, ముద్రాణి లేఖలిటి, ముద్రాణ లిటి, విద్యార్థిని విషయమై పరిశీలించి దేవనాగరిలో తగిన మార్పులను చేయడానికి భారత ప్రభుత్వం తీసుకున్న చాట్టరీ రికార్డు రికార్డుగాను ఒక కమిటీని ఏర్పాటుచేశారు. ఆ కమిటీవారు కొన్ని మార్పులను

సూచించి ఇంగ్లీషులో సాధ్యమే త్వరగతిని, సౌలభ్యాన్ని దేవనాగరిలిపిలో సాధించడానికి కొన్ని సూచనలను చేసి వున్నారు. మన ఆంధ్ర ప్రభుత్వంకూడా ఈ విషయమై కొంత చరిశోధన జరిపిందడం అవసరం.

మన సంక్షిప్త లిపియేద సరియైన అభివృద్ధిలోలేదు. దానికి ముఖ్యకారణం ఇంతవరకూ ప్రభుత్వాదరణ లేకపోవడమే! సంక్షిప్త లిపి అభివృద్ధిలోనికి తేవలసిన అవసరం ఎంతైనా వున్నది. సంక్షిప్త లిపి మన పరిపాలననూ, వ్యాపారాది వ్యవహారాలనూ సమర్థవంతంగా నడిపించడానికి అవసరమైపోయినది. చివ్వుకం ఇంగ్లీషు సంక్షిప్త లిపిలోవున్న సౌకర్యాలను మనం మన తెలుగుకు కూడా సంపాదించాలి. దేశానికింతటికి ఒకటి కావాలని కోరేవారు దేశాని కంతటికి ఒకే సంక్షిప్త లిపి కావాలని కోరడానికి మీలులేదు. సంక్షిప్త లిపి భాషకు సుబంధించినట్టిది. అందుచేత ప్రతి భాషనూ ప్రత్యేకంగా సంక్షిప్త లిపి అభివృద్ధి చేసేసేగాని అది మనకు ఉపయోగకరంకాదు. ప్రభుత్వం వెంటనే సంక్షిప్త లిపికి సుబంధించినటుంటి సాంకేతికమును ఏర్పాటుచేసి పరీక్షలకు నడిపించి యోగ్యులైన యువకులకు ప్రోత్సాహం చూపాలి. పిల్లలకు స్పష్టమనంచి అవకాశం దొరికి ఉపయోగపడుగున్న మన సంక్షిప్త లిపి పద్ధతిలో చాలా మార్పులు చేయవలసి వున్నది. ఇప్పుడు మనకు లభించే సంక్షిప్త లిపి, గుంటూరు ప్రతిభవల్ల పైకి వచ్చినవాడేగాని, పద్ధతివల్ల పై వచ్చినవారు కాదు. ఈ ప్రతిభావంతులైన లేఖనలతో పద్ధతిని ఏదా ప్రామాణికంగానూ, ప్రయోజనకరంగానూ చేయవచ్చును.

తన ప్రోత్సాహ మిస్తే తెలుగుదేశంలో సంక్షిప్త సేఖనం అభివృద్ధికొరకు పాటుపడి వ్యర్థాలు, లేఖనాలు పోషించి వున్నారు. ప్రతిభావంతులైన లేఖనలకెక్కి పాటుపడేవారు పద్ధతి తోడ్పడితే ఏకైక రీసంవర్సరాల్లో యాతికంగా నూరుపట్టే హెచ్చు మాటలను వ్రాయడానికి అవకాశం కలుగవచ్చును. ఇంగ్లీషు, హిందీ భాషలలో ఇప్పుడు నిమిషమునకు 200 ల కంటే ఎక్కువ మాటలను వ్రాయగలుగుతున్నారని మనం జ్ఞాపకం వుంచుకోవాలి. సహజీయంగా మనం ఈ పద్ధతిని అభివృద్ధిపరిచేసేగాని అంత త్వరితగతి మన తెలుగుకు రాదు.

రోమన్ లిపిలో 23 అక్షరాలే వున్నాయని, అందుచేత అది చాలా సులభమైనదని, అందులోవున్న మువ్విగు సౌలభ్యం, లేఖనసౌలభ్యం ఇతర భాషలకు లేదని కొంతమంది వాదన చేస్తున్నారు. రోమన్ లిపిలో 23 అక్షరాలే

అన్నప్పటి నాలుగు తరగతుల అక్షరాలు (రెండు వ్రాతతరగతులు, రెండు అచ్చు తరగతులు) ప్రతి విద్యార్థి నేర్చుకోవాలని, అందువల్ల రోజునలిపి అక్షరాలలో 25 కు బదులు 101 అక్షరాలు నేర్చుకుంటేనేగాని వ్రాయనూ, చదువనూ శక్తి కలుగదని అనే విషయం మనకు బోధించుతున్నది. 25 అక్షరాలు పున్నందువల్లనే అది ముక్కోని, భేదాలకు ములభమైనప్పటికీ రెండు తరగతుల అక్షరాలకోసం 52 అక్షరాలు యంత్రంలో అమర్చవలసి వుంటుంది. రిజిస్ట్రేషన్ కార్యక్రమంలో మనకు ప్రాథమికంగా మూడు సమానమైన సాంకేయిక కార్యాచరణలు ఉన్నాయి. మనం ఇంజనీరింగ్ వ్రాత సాంకేయికాలు మనకు గా కోసించువల్ల మన రిజిస్ట్రేషన్ కార్యక్రమం అవి మూడు అక్షరాల మైండ్ నెరుపు విస్తరితమౌతూ వచ్చింది. ఈ కారణంగా మన సంయుక్త అక్షరాలు వివిధరంగా పెరిగిపోయి, అక్షరాలు కూడా వివిధరంగా ప్రత్యేకంగా పెరిగిపోయేట్లుగా వలయాకాసంగా విస్తరితమయింది. భారతీయ లిప్యందు వివిధరంగా వచ్చిపోయింది. కృతజ్ఞతగా నేర్చుకుంటూ ముదిరుల వివిధ, వర్ణాలము ప్రాథమికంగా వివిధరంగా మారుతూ వచ్చింది. హిందూదేశంలో వ్యాప్తిలోనున్న 14 భాషలన్నీ 1000 లో వ్యాప్తిలోనున్న అక్షరాలన్నీ సంగతి మనం జ్ఞానం వుంచుకోవాలి. ఇంచుమించుగా అన్నీ, ఇంగ్లీషుకు ఒకే లిప్యే. సంస్కృత, మరాఠీ, హిందీలకు ఒకే లిప్యే. గుజరాతీ, పంజాబీలు కూడా దేవనాగరి లిప్యేలో వచ్చు. పోలి పర్షియా, తెలుగు, తమిళం, కన్నడం, మళియాళంలకు మరాఠీ లిప్యేలో వచ్చు. తెలుగు, కన్నడ లిపులలోని భేదము కాల స్వల్ప మన్న విషయం మన మెరిసిందే. ఈ లిపులను ఉపయోగించుకోనే అసంభవ హిందూదేశములో ఈవిధంగా వుంటుంది.

1. నాగరి 22,00,00,000 2. ఇంగ్లీషు 3,50,00,000 3. తెలుగు, కన్నడం 5,00,00,000 4. అరవం 2,50,00,000 5. ఒడియాళం 1,20,00,000
6. బెరియా 1,50,00,000.

కొన్నింటి మనదేశంలో నూటికి 50 వంతులు నాగరికి, 15 వంతులు తెలుగు, కన్నడలిపులు, 11 వంతులు ఇంగ్లీషు, 7 వంతులు అరవం లిపి ఉపయోగపరుస్తున్నారని, మిగత 7 వంతులు మళియాళం, పార్సీ, కాశ్మీరీ లిపులు ఉపయోగిస్తున్నారని తెలుస్తుంది. ఈ 10 లిపులలో ఏదో ఒక్కదానిని మాత్రం ప్రామాణ్యపరిచి మిగతవాటిని రూపుమాపడం అసంభవం.

ఈ పది లిపులలోనూ యంత్రసౌలభ్యంకోసం మార్పులు చేయడంకూడా వస్తమే. ఈ పది లిపులను తోసిపుచ్చి సౌకర్యంకోసం రోమన్ లిపిని స్వీకరించడం కూడా అనంభవం. అందుచేత సార్యదేశిక దృష్టితోనూ, ప్రాచీనదేశిక దృష్టితోనూ నూదా అత్యధిక సౌకర్యంగల, సంఖ్యాబలంగల లిపులను పరిభుక్తం పోగొట్ట పించక తప్పదు. ఈ సంవత్సరంలో మనం ముఖ్యంగా జ్ఞానకం వుంచుకోవలసిన సంఖ్య భారతీయ భాషలన్నింటికీ ఒకసూక్ష్మప్రాయంగావున్న వర్ణమాల. మన లిపులన్నీ స్వల్పస్వరూపభేదము, ఉచ్చారణ భేదము, వాక్య భేదము ఉన్న వున్నా కూడా ఒకే వర్ణమాలా సూక్తిములో గ్రుచ్చబడివున్నాయి. రోమన్ లిపిని మనం ఒప్పుకుంటే ఈ సూక్తం పనిచేయదు. ఈ సూక్తిని మనం విడిచిపెడితే మన భాషలన్నింటికీ ప్రాథమికమైన వర్ణసామ్యం, ఉచ్చారణసామ్యం అనున రించబడదు. భారతీయ వర్ణమాల సహస్రీయమైనదే కాక, పరిపూర్ణమైనది కూడాను. అందుచేత మనం దీనిని విడిచరాదు. రోమన్ లిపికి బదులు సంఖ్యా బలం, వాస్తవ్యబలం, పూర్ణత్వం గలిగిన లిపి నాగరి లిపి ఒక్కటే. భారతీయ భాషలకు రోమన్ లిపిని ఉపయోగిస్తే మనం అచ్చుభుక్తు సూటికి వీరే వంతులు పెరుగుతుందని చాలమందికి తెలియదు. నాగరి లిపిలోని స్వరవ్యంజనసామకస్యము పరిపూర్ణమైనది. రోమన్ లిపిలో ఈ సౌకర్యంలేదు. రోమన్ లిపియే కావలెనని కోరేవారు చూపించే అంతర్లూప్తీయదృష్టి ప్రాధాన్యంకూడా పరిగణించ వలసిందికాదు. అట్టి ప్రాధాన్యం కావలెనని కోరేవారు అంతర్లూప్తీయ లిపిని, భాషనూ నేర్చుకోవచ్చు.

ఎప్పటికైనా మనం అచ్చుకోసం దేవనాగరిలిపిని, వ్రాతకోసం ప్రాచీనదేశిక లిపిని, అనిగా మన ప్రచారంలో తెలుసులిపిని ఉపయోగించుకొంటే. భాగుంటుం కేమో ఆలోచించుకోవాలి. మనం తెలుగు అంకెలను విడిచిపెట్టి ఇదివరకే రోమన్ అంకెలను స్వీకరించాము. వ్రాయ, చదువ నేర్చిన ప్రతిపాఠకుడూ 50 నాగరి అక్షరాలనూ 50 తెలుగు అక్షరాలనూ నేర్చుకోవడం అనంభవంకాదు. రోమన్ లిపిలోవలె ఒకే వర్ణమాలకు నాలుగు తరగతులకు బదులు ఒక వర్ణ మాలకు రెండు తరగతుల అక్షరాలు మనం నేర్చుకోవలసి వుంటుంది. దానివల్ల మనం అభివృద్ధిచేసే ముద్రాగి లేఖన లిపి, ముద్రాగిలిపి, విద్యుద్లిపి, నాగరి లేఖ కొనవచ్చు. దానివల్ల దేశం అంతటా ఒకేమాదిరి యంత్రాలు ఉపయోగపడ తాయి. భాష భాషకూ యంత్రం, టైపులూ, లైనోటైపులూ, మోనోటైపులూ మార్చవలసి అవసరంలేదు. సంస్కృతానికి ఇదివరకే మనం ఈ లిపిని ఒప్పు

కున్నాము. దేవనాగరిలిపి అచ్చు లిపికి వాడుకుంటే కోట్లకొలది భూపాయలు కలిగినట్లయి. సార్వదేశిక దృష్టిలో, ప్రతిభారతీయునకు ఒక సామాన్యలిపి లభ్యమాకుంది. వాగ్ధిక సౌలభ్యంగలిగిన మన ప్రాంతీయలిపిని వాగ్ధికకోసం మనం ఉపయోగించుకొనవచ్చు. ఈ కార్యక్రమాన్ని మనం ఒప్పుకుంటే నాగరికీని స్కూల్స్ లో నిర్బంధంగా నేర్పించవచ్చు. కొంతకాలంవరకూ అచ్చునకు రెండు లిపులూ వాడుకొనవచ్చు. తరువాత తరువాత సాకర్వం ప్రకారం మార్పులు చేసుకోవచ్చు. ఎంత ప్రియత్నం చేసినా అచ్చు లిపికి, ప్రాంతీయ లిపికి మధ్య వుండకతప్పదు. వల్పిమాంధ్ర దేశంలో వాడుకలోవున్న రెలునాటి లిపికి దక్షిణ దేశానికి నమీబియా వుంటుందనే విషయం, ఇరుగు పొరుగు లిపుల ప్రభావం మన ప్రాత మీద కూడా ఎదురుపడనే విషయం యాస్తానేవున్నాము.

మన పరిపాలనా సాకర్వానికి, ప్రజాపిత నేతనానికి ఉపయోగపడే సాకర్వానికి మనం వాడుకొనే భాషలో ఒప్పుటికి ఇంగ్లీషు మాండలిక భేదాలు పోలేదు. మాండలికంగావున్న శబ్దాలను పోగుచేసి వాటిలో ఎక్కువగా పోలికలలోవున్న శబ్దాలను పోర్తాగీజు ఇచ్చాడు. ఎ. వై. నా. అమలం. స్కూల్స్ లో కాలకాలికలకు నేర్పించే వాక్యపుస్తకాలలోకూడా మాండలిక భేదాలు వున్నాయి. ఈ భేదాలు పోవాలంటే అధికభారత దృష్టిలో భాషాని, లిపికి ప్రాథం విద్యంగలిగిన విద్యార్థులకు ఒకదానిని ప్రభుత్వం నిర్ణయించాలి. ఉమ్మడి ప్రభుత్వంలో వున్నందువల్ల మనం ఈ సాకర్వాన్ని పొందకాలి పోయినాము.

ప్రజాస్వామిక యుగంలో ఉన్నప్పటికీ ఇంకవరకూ మన గ్రామ్య, ప్రాంతిక భాషావాదాలు అంతమొందలేదు. పాఠశాలలలోనూ, కళాశాలల లోనూ విద్యాభ్యాసముచేసే మన కాలభాషలు ఈ విభేదాలవల్ల ఎంతో కష్ట పడుతున్నాయి. అనుభవ వాణ్ణయాన్ని సృష్టించే రకములకు కూడా ఈ నేత భావం బద్ధెవు పోయిలా వున్నది. అందుచేత మన ప్రభుత్వం అనుభవమూ పరివర్తన పొందే భాషకు పోర్తాగీజునివ్వాలి. వాడుకలో నున్నటువంటి నిర్దుష్టమైన, విశిష్టమైన రైలిలో వ్రాయబడిన పుస్తకాలను పాఠ్య పుస్తకాలుగా ఉపయోగించడానికి అంగీకరించాలి.

అధికభారతీయ దృష్టిలో మనం విడిచిపెట్టడానికి వీలులేదని అనుకొంటున్న ఇంగ్లీషును వదిలించుకొనే విషయంలోకూడా కొంత పరిశీలనచేద్దాం. ఉమ్మడి విద్యాలిధానానికి, పరిపాలనా సాకర్వానికి ఇంగ్లీషు భాషకు కాలా అనువరకుభాషా మనం తలుస్తున్నాది? ఈ విషయమై ఇదివరకే చాలా సభలూ,

సమావేశాలు జరిగి తర్వాత జరిగాయి. భారత ప్రభుత్వం ద్వారా ఏర్పడ్డ యూనివర్సిటీ కమిషన్ వారు కూడా సుప్రసిద్ధ ఆంధ్రనాయకులైన, ప్రస్తుత భారత ప్రభుత్వ ఉపాధ్యక్షులైన రాధాకృష్ణచంద్రికుని నాయకత్వం క్రింద కొన్ని సూచనలు చేసియున్నారు. మన భారతీయ సంవిధానాన్ని ప్రాదేశిక భాషలలోనికి తర్జుమా చేసే సందర్భంలో కూడా రాష్ట్రపతి రాజేంద్రబాబుగారి మాగ్గదర్శకత్వంలో కొన్ని నిర్ణయాలు జరిగాయి. మొన్న మొన్ననే పూనా విశ్వవిద్యాలయం వారి అధ్యక్షత్వంలో జరిగిన సమావేశంలో కూడా కొన్ని తీర్మానాలు జరిగాయి. భారత ప్రభుత్వ విద్యాలయాలలో ఉన్నత విద్యాభ్యాసానికి కావలసిన భాషాశక్తిని నిర్ణయం చేయడంకోసం వివిధ భాషలకు చెందిన బహుభాషా కోవిదులకుటం ఒకటి వరి చేర్చావున్నది. మధ్య ప్రదేశ్, ఉత్తరప్రదేశ్, బీహార్ ప్రభుత్వాలు వ్యయప్రయాసలతో కొన్ని ప్రయత్నాలు చేస్తున్నవి. ఏటిఆన్నిటి వరిగా మునుపల్లా ఏర్పడేటోయే కార్యకమాలు ఈ క్రింది విధంగా వుంటాయి.

1. ఉన్నత విద్యాభ్యాసంలో ఉపయోగపడే మాటల విషయంలో మానన, పాపంక కాస్తాల్లకు సంబంధించినంతవరకూ భారతీయ పదాలనే వాడాలి. ఈ పదాలు అభిల భారతీయ దృష్టితో ఏర్పాటు కావాలి. దీని ఫలితంగా అర్థిక, రాజనీతిక రంగాలలో పనిచేసే వ్యక్తులకూ శిక్షణ ఇచ్చే. దేశ పాండే వ్యక్తులకూ ఒక భాష ప్రాంశంనుండి మరొక భాష ప్రాంశానికి వేయినప్పుడు ఎక్కువ కష్టమిది కలుగకూడదు. అంటే విశ్వవిద్యాలయాల్లో ఏమవుతు ఉపయోగపడే శబ్దాలు అలల భారతీయ శబ్దాలుగా వుండాలి.
2. భౌతిక కాస్తాల్లకు సంబంధించిన శబ్దాలు అంతర్జాతీయ పదాలుగా వుండవచ్చు. అంటే పాశ్చాత్య శబ్దాలను యధాతథంగా ఉపయోగించుటంటూ భారతీయ వ్యాకరణ పద్ధతి ప్రకారం మార్పులు చేసుకోవచ్చు. కాని, భారతీయ భాషలకు సంబంధించిన పదాలను అభిల భారతీయ దృష్టితో నిర్ణయించాలి.
3. ప్రదేశ్ చట్టసభలోనూ, పార్లమెంటులోనూ చట్టాలకూ, రాజనీయ అర్థిక విషయాలకూ సంబంధించిన పదాలను అభిల భారతీయ దృష్టితో నిర్ణయించి వాటిని అందినా ఉపయోగించుకోవాలి.

ఈ కార్యక్రమంపల్ల మనదేశంలోని వేదవేదాంత సమృద్ధిములైన సంప్రదాయాలకూ బాహ్యంగా సంబంధించిన మన పదాజలం భారత భూమికంటికి ఒకటిగా ఏ విధంగా ఏర్పడిందో అదే విధంగా అనతికాలంలో భారతావనిలో అంతర్జాతీయ సామాన్య శబ్ద సమూహం ఏర్పడుతుంది. ఈ కార్యక్రమం 1950 వ సంవత్సరంలో మన సువిధానం 341 వ సూత్రం ప్రకారం ఏర్పడే కమిషన్ వ్యవస్థించే నాటికి పూర్తి కావాలి.

(నమోదముగాను రెండుప్రకరణ పంపవలెను—నంబా)

కెన్నెర

(సంక్రాంతి సంచిక)

ప్రాతిస్థానము :

తెల :

18. జోన్స్ ప్రింట్. మద్రాసు 1.

రు. 2—0—0

కెన్నెర అను నలవత్సరాలు చాలి ఏడో సంవత్సరంలో ఈ సంచికలో కాలు వెలువడుతుంది. ఈ అను సంవత్సరాలనుండి కెన్నెర అండ్ సాహిత్యలోనికి చేసిన సేవ అపారమైనది.

ఈ సంచిక సర్వాంగసమంవరంగా అందమైన ముఖపువ్వుతో వెలువడినది. అనేక మంది ప్రముఖ రచయితల వ్యాసాలు ఈ సంచికలో ప్రచురించబడినవి. వానిలో భావరమణి, తెలుగు సాహిత్యంలో నవల, నవల—ప్రధానాంశాలు అనే వ్యాసాలు ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావనదగినవి.

ఈ సంచికలో జానపద వాచయ్యాన్ని సూచి నాలుగు వ్యాసాలున్నవి. మూడు వ్యాసాలు తెలుగు జానపద వాచయ్యానికి, ఒకటి హిందీ జానపద వాచయ్యానికి సంబంధించినవి. 'జానపద కథలు - కొన్ని విశేషాలు' అనే వ్యాసంలో శ్రీ సదనాథులు రెంకటరావుగారు జానపద కథలును తొలిగా సేకరించిన J. A. Boyle గారిని, వారికృషిని పాఠకలోకానికి తెలియపరిచారు. జానపద కథలకు సందర్భమును సూచి వారు చేసిన సూచనలు భావి పరిశోధకులకు మార్గదర్శకములు. 'అల్లసానికృష్ణ' కథలకు అప్పారావుగారు చేసినవని కొంత బాగా ఉన్నా అది ఇంకా పరిశోధించవలసిన విషయమే. అలమ్ అను శబ్దం అల్లగా మారింది వారభిప్రాయపడినారు. కాని అల్ల శబ్దమే అల్లగా మారిందేమో! ప్రస్తుతాంశంలో అల్లశబ్దం వాడుకలో ఉంది. అల్లసానికృష్ణ అల్ల సేకర్చిన కూడా అట్లాదు. పోషకంబు రెండు విధాలు. ఒకటి అల్లసేకర్చి వీరినీ పెద్ద (ప్రార్థమైన) సేకర్చుటారు. రెండవది చిన్నసేకర్చి. వీరిని తెలం వాణంలో ముగ్ధులను, గోదావరి మండలంలో కాకిసేకర్చిన అట్లాదు. పెద్ద రేకులంబును గంగోన వండ్లంబునీ పెద్ద (ప్రార్థమైన) సేకర్చును అల్ల (అల్ల) సేకర్చునటం నకుండునమే. వెనుక ఈ విషయం ఇంకను పరిశోధించవలసినది. ఏది ఏటావున్నా సదనాథులు రెంకటరావుగారి వ్యాసం మూలం వారే అన్నట్లుగా పరిశోధనకు దోహదం కలిగించేదిగా ఉంది. రెండవది శ్రీహరి గోపాలకృష్ణ మూర్తి 'దేశి సారస్వత విభూతి' అనే వ్యాసం. దీనినికం వారాంధ్రలోకానికి పరిచయించేసే ముదిరితా ముదిరిత జానపద వాచయ్య సంపద కేదంబారి మూలంలో చెప్పకోవాలంటే 'పండితమూసల నుండే' నీయగా ఉంది. జానపద వాచయ్య పరిశోధకులకు వారి వ్యాసం కనువిప్పు. ఈ వాచయ్య సాగరానికి

వారగస్త్రులు. “తెగిపోయిన జాతీయతా సూత్రాలను మళ్ళీ దొరకబుచ్చుకొని తెలుగు జాతికి సహజమైన వృద్ధిని సమకూర్చటానికి” వారు సూచించిన సాధనలు అదరణీయాలు.

మూడవది టేకుమళ్ళ కావేళ్ళరరావుగారి వారివారి పదాలనే” వ్యాసం. చారొక్కొక్క పదమే తీసుకొని దాని మంచి చెడుగులూ పుట్టుపూర్వోత్తరాలు వివరిస్తూ పోతున్నారు. వారి విమర్శనం విషయపరేకతనం తలస్పర్శిగా ఉంది. జానపద గేయాల కిదివరకే ఎన్నో పేర్లున్నవి వాని పుట్టుపు తెలుసుకోవటమే పంశోధకులకు కష్టంగా ఉన్నది. అటువంటి సమయాల టేకుమళ్ళవారు వారివారి పదాలనే కొత్త నాడుకరణం ఒకటిగేసి ఈ సమస్యను మరికొంత క్లిష్టంచేస్తున్నారేమో! అలాంటి పదాలను ఎవో కథా గేయాలలో చెప్పి కొంత సౌలభ్యం చేశార్యత కానుంచును.

సర్వాంగ సుందరంగా కిన్నిర సంత్రాతి సంచికను వెలువరించిన శ్రీ పండిత మల్లికార్జునరావుగారి కృషి ఎంతో ఆభినందించదగియున్నది.

సా రణి

రచయిత :

(కావ్య సంపుటి)

తెల :

శ్రీ పి. హెచ్. ఆచార్య.

0-1-0 ఆదాయ

ప్రచురణ: సవి ప్రచురణ సమితి C/o గోలకొండ ప్రతిక, హైదరాబాద్.

ఓరికలో కొండే. దాశరథిగార్లు అన్నట్లు ఆచార్యగారి ప్రతి కృతిలోనూ మహ్యులమమ, మువవర గోచరిస్తాయి. అర్థంకావి అంజలిగానీ, అనవసర పదాలంటుంగానీ వీరిగీతాల్లో కన్పించదు ఈ ‘సారణి’ (విల్లకాల్య) లో — గరి గరిమనే గేయతంగాంలా — కొన్ని మాత్రాచ్ఛందస్సులో వచ్చే మరొకొన్ని ముక్తి ఛందస్సులో దొరుకీస్తున్నాయి ‘వివరీకమ’ అనే శీర్షికలో కవిగారు చక్కని తాప చిత్రణసందించారు. ‘వివారిస్తున్నాయి నల్లని మేమూరు, చింత తప్త హృదయపు తావలలాగు; విగిపోతున్నాయి గారి అలంరే దుర్యుష్టవంతుల స్వప్నాలలాగు’ ఇట్లాంటి మాట బొమ్మలు కావ్యంవిందా అక్కడక్కడ లలిస్తాయి. కథ, చందమామ, చితక, మంచి దేవుడు ముప్పుగు బాదగీతాని విల్లర మనస్తత్వానికి పరిపరేలాగున్నాయి. “ఆకసానికి త్రామిట్టే, స్రాకదానికి ప్రయత్నించే, జారి త్రోవలో విలుపుపెట్టే కూరిపోయాడాయ్” అనే గీతికలో వీరితావనాకి, విదిత మవుతుంది. ‘పతి:లార పతికులార, నైరాళ్య పుటగ్నిలోన ఎడిమాడే శీవులార’ మున్నగు తరణాల్లో శ్రీశ్రీ కంఠం హెచ్చుగా వినిపిస్తుంది. సమకాలీన కవుల రాయలు పడినంత మాత్రాప అనుకరణఅవి త్రోవ పుచ్చడానికి వీలేవు. ఆచార్య గారు తమ సహజకవితా ప్రతిభకు మెరుగులు దిద్ది మాకు కావ్యంండికరి పనేకంబున్నప్పారవి విశ్వసించవచ్చు.

“పిసారె”

న యా జ మా నా

(కవితా సంపుటి)

రచయిత:

శ్రీ వి. కళాంక.

తెలు:

దూపాయి.

(ప్రచురణ: కళాకేళి ప్రచురణాలయం, పామరగోటం.)

ఈ కవితా సంపుటిలో "నయాజమానా" అనే సుప్రసిద్ధ గీతంతో పాటు ఇతరకావ్య అందికలు చేర్చబడినవి. కవియుచును కావదంపల్లి ప్రతిగీతంలో రావోద్వేగం విండుగా కవిమంబుంది "నయాజమానా" అనే గీతం చాలావరకు ఆశ్వాదాటిలో వహిస్తూ హాయిగావుతుంది. అయితే మధ్యమధ్య విశ్వపాలన్న విశిష్టమైన వారి వంటి అవదీప్తరమాపాలు అవ్విస్తుంటాయి మొత్తం గీతంలో 'కపోతోప్పమ' రాగుంది "కవులం పెమంచుమూ, వీవుడు పెజుచలాం, పెజుచు మలయాళలాం, కేరికేరి చూసుదూచుచుగాంవి మనసారా: ప్వాగత గీతాన్నిపాడి, ఆహ్వానిస్తున్నామే" అవి కపోతాన్ని సంబోధించి కళాంకిగాడు కవులకు గంభీరత కామకత్వాన్ని పుష్టంచేకాదు. 'వనంగితి'లో విశదక్కవి రావుకకమ ప్రదర్శించాడు వనజాడి కమగీటి కవిమంచునన్ను, మలై మనపును విచ్చి మాటాడువాలో అవి పూంకో అనుకొనే వీరో అనుచుంగా 'విద్ర' కల్గి ప్రయోగం అనేక మ్యామూలు కవిమంచకం ఆశ్చర్యం వేసుంది 'జీవితకాగితం' 'మనోహరం', వంటివి కవిగాడు కొంచెంజాగ్రత్త వడితో వార్తకుండావుండేవి. కవి రాజహంప లైదే పాశ్చాత్యకంగారి కుమారుడు కావదంపల్లి కళాంకగారికి దాంబంబుచే కావ్యవ్యాసంగావికి చక్కవి అవకాశం లభించింది. వీరిలో వహ జుగావున్న ప్రతిరావహి మురితగా జాబ్బర్య మానం అయ్యే అవసరముంది. కవిగారి అవసరాన్ని గుర్తిస్తారవి అళ.

"పివారె"

పుస్తక స్వీకారము

1. దూ సంపుటి. శ్రమరావ ఉద్యమం — శ్రీ మంచి జగన్నాథం.
2. జీవనదానము ..
3. దూదేవి (వాదక) — శ్రీ వశం రామరావు.
4. పుష్పవర్తి (కవితా సంగ్రహము) — శ్రీ కోగంటిపల్లి మల్లికార్జునరావు.
5. దాంపితీ కతకము (కవితాము) — శ్రీ నాకాటి పెంచలరెడ్డి.
6. జగన్నాథ రత్నప్రాయ (వాక్యప్రాయ) — శ్రీ పురిపాక జగన్నాథరావు.
7. పెరిమేరు (జానపద గీతాలు) — మంకలనేలర్ శ్రీ నేడుమారి గంగాధరం.



సమంజ గొంతిమూల
 చివరి జవాహర్‌లాల్ నెహ్రూ



చాణక్య చరిత్రలో సూర్యాస్తమి

